

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV FF JCU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

František Miroslav Čapek - život a dílo historika amatéra

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Autor práce: Stanislav Šablica

Studijní obor: Historie - Zeměpis

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 5. 2013

.....

Podpis

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval všem, kteří mě při psaní předkládané práce jakkoliv podpořili. Především svému vedoucímu práce doc. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr., za cenné rady, podporu a trpělivost, dále PhDr. Janu Šimánkovi za jeho přínosné a inspirující připomínky, zejména ale za cenné materiály, které mi poskytl ze svého archivu. Velký dík patří také zaměstnancům Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze a paní Mgr. Heleně Stejskalové z Jihočeského muzea za jejich ochotu a vstřícnost. V neposlední řadě děkuji své rodině za vstřícné zázemí, které mi během vzniku této bakalářské práce vytvořila.

Anotace

Stanislav ŠABLICA, *František Miroslav Čapek - život a dílo historika amatéra*, bakalářská práce, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2013, 72 stran textu, 8 stran příloh (nestránkováno).

Předložená bakalářská práce je pokusem o první komplexnější zachycení života a veřejné činnosti významného jihočeského národopisce 1. poloviny 20. století Františka Miroslava Čapka, který se do historie našeho kraje zapsal mnoha historickými pracemi. Své místo v dějinách Českých Budějovic si zajistil především svou činností během převratu 28. října 1918.

Práce je napsána na základě prostudování odborné literatury a především osobního fondu Františka Miroslava Čapka uloženého v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, v Jihočeském muzeu a ve Státním okresním archivu České Budějovice.

Práce je, kromě úvodu a závěru, rozdělena do tří kapitol. První z nich je zaměřena na regionální historiografii v první polovině 20. století. Druhá kapitola popisuje život Františka Miroslava Čapka od narození až po jeho úmrtí, včetně jeho veřejné aktivity. Třetí a poslední část je zaměřena na rozmanitou literární tvorbu Františka Miroslava Čapka.

Abstract

Stanislav ŠABLICA, František Miroslav Čapek - life and work of amateur historian, bachelor thesis, History institute of the Philosophy Faculty of Bohemian university, České Budějovice 2013, 72 pages of text, 8 pages of supplements (nonpaged).

This thesis is an experiment of the first more comprehensive capture life and public activity of František Miroslav Čapek, a significant south Bohemia ethnographer, from the first half of the twentieth century. F. M. Čapek enrolled with many historical works in history of our region. He provides place in history of town České Budějovice with his activities during the state change on the 28. October 1918.

I wrote this bachelor work based on the study of special literature, mainly personal fund of František Miroslav Čapek, which is deposited in the Literary archive of Memorial National Literature in Prague, South Bohemian Muzeum and in a State District Archives in České Budějovice.

This work contains three chapters include an introduction and a book closing. The first chapter is aimed on regional historiography in the first half of the twentieth century. The second chapter describes the life of František Miroslav Čapek from birth to his death, including the public activities. The third and final chapter is aimed to the historical creation of František Miroslav Čapek.

Obsah

Úvod.....	8
1. Regionální historiografie v 1. polovině 20. století	12
2. Život F. M. Čapka v toku času	18
2. 1. Dětství a dospívání.....	18
2. 1. 1. Rodina a rodné město.....	18
2. 1. 2. Dětství a vzdělání.....	21
2. 2. Veřejný život.....	23
2. 2. 1. Osudový Kubata.....	24
2. 2. 1. 1. Jakub Kubata.....	24
2. 2. 1. 2. Kubatova poprava a jeho odkaz.....	24
2. 2. 1. 3. Čapkovo seznámení s Kubatou a zahájení tvorby.....	25
2. 2. 1. 4. Spor o Kubatu.....	26
2. 2. 1. 5. Spolek Kubatův a jeho pomník.....	27
2. 2. 1. 6. Kubatova škola.....	29
2. 2. 2. Poštovní inspektor.....	30
2. 2. 2. 1. Začátky s poštou.....	30
2. 2. 2. 2. Státní převrat.....	30
2. 2. 2. 3. Snahy o povýšení.....	34
2. 2. 3. Kandidatura do říšského parlamentu.....	34
2. 2. 4. Další činnost a čestná občanství.....	35
2. 2. 5. Problémy se zákonem.....	40
2. 3. Korespondence s přáteli.....	41
2. 4. Sklonek života.....	44
2. 4. 1. Prožitek 2. světové války.....	44
2. 4. 2. Nemoc.....	45
2. 4. 3. Snaha o hrob v Lišově.....	45
2. 4. 4. Smrt a pohřeb v Českých Budějovicích.....	46

3. Literární tvorba	48
3. 1. F. M. Čapek jako regionální historik.....	48
3. 2. Rychtář Kubata dal hlavu za Blata.....	49
3. 3. Doudlebsko.....	50
3. 4. Český Krumlov.....	53
3. 5. Čapkovy Dějiny poštovníctví v Českých Budějovicích.....	58
3. 6. Státní převrat v Českých Budějovicích	60
Závěr	64
Seznam pramenů a literatury	66
Seznam příloh	71
Přílohy	73

ÚVOD

Jihočeská historie disponuje mnoha známými jmény. Ne všichni však měli takové štěstí, že o ně projevil zájem nějaký historik a sepsal o nich studii, či dokonce celé dílo. Mezi tyto, zatím neobjevené, osoby patří také František Miroslav Čapek. Vrchní poštovní inspektor v Českých Budějovicích a nadšený historik amatér.

Před samotnou tvorbou této práce jsem se snažil stanovit hypotézy, které vycházejí z cíle této bakalářské práce, tedy poznat život a dílo Františka Miroslava Čapka. První hypotéza zní: Odpovídá Čapek, resp. jeho dílo, dobovému pojetí regionálního dějepisectví (historické vlastivědy), nebo se za ním opožděje, nebo některé trendy předznamenává. Druhá hypotéza má tuto podobu: zajímají ho politické dějiny či směřuje spíše ke kulturní problematice v regionu.

Ve své bakalářské práci jsem se tedy pokusil přiblížit život a dílo Františka Miroslava Čapka. Jedná se o téma, které se dosud nikdo nepokusil zpracovat. I přes tuto překážku jsem se snažil shromáždit veškeré dostupné materiály a vytvořit portrét jednoho z významných jihočeských historiků počátku 20. století.

Dříve než jsem se věnoval F. M. Čapkovi, zaměřil jsem se na regionální historiografii v 1. polovině 20. století. V této době mělo regionální bádání ryze vlastivědný charakter.¹ Badatelé byli zaměřeni především na popis kultury administrativně, geograficky či národopisně vymezených malých lokalit a regionů.² Velmi často se těmito dějinami zabývali především archiváři či učitelé, přičemž obě tyto profese během svého života vykonával také F. M. Čapek.

Tato bakalářská práce ovšem nemá být pouze výkladem života Františka Miroslava Čapka, ale pokusím se přiblížit také jeho díla, která se týkala především jižních Čech.

František Miroslav Čapek věnoval velkou pozornost zejména rodnému Lišovu a okolí. Další oblastí, o kterou měl eminentní zájem a strávil nad ní mnoho času, byla Blata, zvláště pak osoba rychtáře Jakuba Kubaty. Napsal o něm mnoho článků a také

---

¹ Václav BŮŽEK, *Region v historickém diskursu*, Jihočeský sborník historický 72, 2003, s. 6.

² Tamtéž.

své první dílo.³ Svou aktivitou se také zasloužil o založení spolku Jakuba Kubaty.⁴ Čapek se stal také iniciátorem stavby Kubatova pomníku.⁵

28. 10. 1918 zachytil na poště v Českých Budějovicích jako první zprávu, že v Praze byla vyhlášena samostatnost. Symbolicky shodil z poštovního úřadu rakouského orla a začal tím velký pochod městem. V červnu 1919 byl jmenován českobudějovickým archivářem, asi právě pod tíhou této životní zkušenosti inicioval Čapek vznik archivu a muzea v rodném Lišově. Lišovské muzeum nese plným právem Čapkovo jméno. František Miroslav Čapek zemřel dne 27. února roku 1946, pohřben je na českobudějovickém hřbitově svaté Otýlie.

Pro tvorbu této bakalářské práce byl v první řadě použit archivní materiál, konkrétně osobní fond Františka Miroslava Čapka, uložený na několika místech. Největší část je uložena v Jihočeském muzeu, další části jsou ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích a v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Pozůstalost uložená v Literárním archivu se skládá ze dvou kartonů, které obsahují zejména novinové výstřižky a korespondenci. V Literárním archivu jsem si vyžádal také korespondenci F. M. Čapka v cizích fondech, a to konkrétně ve fondech Čenka Zibrta, Adolfa Heyduka a Karla Klostermanna. Pozůstalost v českobudějovickém archivu, tvořena celkem 21 inventárními jednotkami,⁶ není pozůstalostí v pravém slova smyslu. Jedná se spíše o soubor písemností, které zůstaly archivu z dob jeho zdejšího působení. Jedná se zejména o psaný podkladový materiál k jeho studiím a korespondenci dokládající snahy o založení muzea a archivu v Lišově. Největší část fondu je uložena v Jihočeském muzeu, jedná se celkem o 7 krabic, které nahrazují bývalé kartony. V těchto krabicích je uložený materiál týkající se především dějin Doudleb, dále se zde nacházejí materiály o Kubatovi, Českém Krumlově a Hluboké.

Z archivního materiálu jsem dále použil také archiválie týkající se studijních výsledků Františka Miroslava Čapka. Za prvé se jedná o výpis studia ze Základní školy

---

³ *Rychtář Jakub Kubata dal hlavu za Blata* (1901).

⁴ Spolek byl založen na svatého Václava dne 28. září 1901.

⁵ Pomník odhalen 21. srpna 1904.

⁶ Fond uspořádal v roce 1993 dr. Vlastimil Kolda.

v Lišově,⁷ bohužel jsem nesehnal kompletní vysvědčení, ta nejspíše nejsou dochovaná. Za druhé jsem použil vysvědčení, týkající se studia na Zátkově reálném gymnáziu v Českých Budějovicích a na vyšší reálné škole v Písku.⁸

Větší problém nastal s literaturou. O osobě F. M. Čapka nebyla dosud napsána žádná studie, či dokonce monografie. K dispozici jsem měl pouze pár novinových článků, které byly vydány k příležitosti různých Čapkových jubileí. Odbornou literaturu jsem použil zejména při tvorbě první kapitoly a poté také jako srovnání s Čapkovými díly.

Při tvoření práce jsem použil základní historické metody. Základem byly prosté metody indukce a dedukce, které jsou nezbytné při každém bádání. Nejčastěji jsem použil metodu přímou, což vyplývá z povahy dochovaného materiálu, který je z velké části tvořen novinovými články. Samozřejmě jsem se snažil také použít metodu nepřímou. Tato metoda byla nejvíce použita ve studiu korespondence, ve které byly obsaženy názory F. M. Čapka na český útlak, jak za Rakouska -Uherska, tak za 2. světové války. Vzhledem k záměru mé práce jsem také použil biografické přístupy.

Po formální stránce je práce vedle úvodu a závěru rozdělena do 3 částí a dalších dílčích kapitol. V první části je nastíněn vývoj, kterým se v našem prostředí rozvíjela regionální historiografie v době působení F. M. Čapka, tedy v první polovině 20. století.

Ve druhé části své práce se věnuji Čapkovu životu. Snažím se zde popsat jeho životní osudy od narození až do smrti. V dílčích kapitolách se věnuji jeho dětství, veřejnému životu, soukromému životu a sklonku jeho života. Mým záměrem nebyl pouze přesný popis událostí, ale snažil jsem se také podat obraz jeho myšlenkového světa.

V poslední části jsem přiblížil jeho literární tvorbu. Začínám seznámením čtenáře s jeho obsáhlým dílem. Většina děl je spojena s jeho rodným krajem, ke kterému měl zajisté velmi silný vztah. Poté se věnuji literární analýze vybraných titulů. Díla jsem seřadil chronologicky. První dílo byla tedy napůl povídka a napůl historická

---

⁷ SOA Třeboň, fond Základní škola Lišov, výkaz docházky a prospěchu.

⁸ František Miroslav Čapek absolvoval první čtyři třídy (1885/1886 – 1888-1889) v Českých Budějovicích, pátou až sedmou třídu absolvoval v Písku, kde také úspěšně složil maturitu.

práce o rychtářovi Jakubu Kubatovi.⁹ Druhé dílo se věnuje historii jihočeského regionu Doudlebsko.¹⁰ Následně se zaměřil na jedno z nejvýznamnějších jihočeských měst, tedy na Český Krumlov. Pokusil se sepsat dějiny tohoto města.¹¹ Tato práce je nejobsáhlejším dílem F. M. Čapka. Během svého života dlouho působil jako poštovní inspektor na poště v Českých Budějovicích, není proto divu, že se pokusil sepsat dějiny pošty v Českých Budějovicích.¹² Právě při svém působení na poště se nesmazatelně zapsal do dějin Českých Budějovic. Byl to právě on, kdo jako první zachytil zprávu, že v Praze byla 28. 10. 1918 vyhlášena samostatná Československá republika. O této události se rozhodl vydat knihu se svými zážitky.¹³

František Miroslav Čapek byl významnou osobností 1. poloviny 20. století v jihočeské historii, která si zaslouží pozornost. Proto mu je věnována tato práce, která by mohla v budoucnu posloužit jako základna informací pro další historiky, kteří by měli zájem dále prostudovat jeho dílo a životní osudy v kontextu s jihočeskou historií.

Součástí práce jsou také obrazové a textové přílohy.

---

⁹ František Miroslav ČAPEK, *Rychtář Kubata dal hlavu za Blata*, České Budějovice 1901.

¹⁰ Týž, *Doudlebsko*, České Budějovice 1902.

¹¹ Týž, *Český Krumlov*, České Budějovice 1913.

¹² Týž, *Dějiny poštovníctví v Českých Budějovicích od vzniku až po dnes*, České Budějovice 1923.

¹³ Týž, *Státní převrat v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1929.

1. Regionální historiografie v 1. polovině 20. století

České dějepisectví má již velmi dlouho tradici, jeho počátky spadají až do 12. století. Avšak zásadní pro českou historiografii se stal nástup osvícenství, které kladlo důraz zejména na kritiku pramenů. Ovšem v našich zemích bylo brzy osvícenství, a s ním i jeho principy, vytlačeno a ke slovu se hlásil romantismus. Historiografie měla poté sloužit zejména nacionálním zájmům. Romantická fáze našeho dějepisectví se de facto uzavírá se smrtí Františka Palackého v roce 1876.¹⁴ V posledních desetiletích 19. století vstupuje na scénu české historiografie již plně rozvinutý pozitivismus. Za zakladatele a tvůrce českého pozitivistického dějepisectví je považován Jaroslav Goll. Právě kolem jeho osoby se začala na Filozofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity sdružovat skupina historiků, která zásadně ovlivnila tvář českého dějepisectví takřka až do druhé světové války.¹⁵ Základní důraz kladla tzv. „Gollova škola“ na dokonalé zvládnutí metod a technik historické práce, zejména kritiky pramenů.¹⁶ Hlavním úkolem historika mělo být poznání minulosti prostřednictvím zcela objektivního a kritického studia pramenů.¹⁷ Česká historiografie se tak z hlediska teoretických požadavků měla rovnat západoevropské historiografii, zejména té německé.¹⁸ „Gollovu školu“ můžeme rozdělit do tří generací, při čemž za vůdčí osobnosti první generace byl samozřejmě považován Jaroslav Goll. Významní byli také Josef Emler a Antonín Rezek. Druhá generace je spojena hlavně se jmény Josefa Pekaře, Josefa Šusty, Kamila Krofty a Václava Novotného. Působišťem třetí generace byla zvláště doba mezi světovými válkami. V této době vznikl mimo jiné také československý stát. Tato skutečnost přinesla českému a slovenskému dějepisectví nové možnosti dalšího rozvoje.¹⁹ Politické osvobození od habsburské monarchie umožnilo psát o národních dějinách otevřeněji a příměji.²⁰ K vůdčím osobnostem třetí generace „Gollovy školy“ patřili Václav Chaloupecký, Karel Stloukal či Rudolf Urbánek a František Michálek Bartoš.

---

¹⁴ Josef BLÜML, *Jaroslav Goll a počátky české kulturní historie*, in: B. Jiroušek - J. Blüml - D. Blümllová (edd.), *Jaroslav Goll a jeho žáci*, České Budějovice 2005, s. 121.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Josef BLÜML, *Josef Šusta - historik umělec*, in: J. Blüml - D. Blümllová - B. Jiroušek a kol., *Jihočeši v české historické vědě*, České Budějovice 1999, s. 91.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ J. BLÜML, *Jaroslav Goll*, s. 122.

¹⁹ František KUTNAR - Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha 1997, s. 691.

²⁰ Tamtéž, s. 693-694.

Samozřejmě na počátku 20. století nepůsobili v českém dějepisectví pouze stoupenci „Golovy školy“, na historické scéně se angažovali také dějepisci, kteří chápali historii postaru jako nástroj národní výchovy.²¹ Jednalo se především o církevní historiky, a to jak o katolické, tak protestantské.

Historikové „Golovy školy“ považovali za těžiště historické vědy zejména politické a náboženské dějiny, postupně uznávali také důležitost sociálních a hospodářských dějin.²² Nicméně podceňovali kulturní historii a s ní spojené národopisné studium a jeho prameny. Jaroslav Goll zaujal ke kulturní historii velmi skeptické stanovisko. Vyjádřil se v tom smyslu, že „*studium zvyků, pověr, krojů a jiných starožitností není žádná pravá kulturní historie.*“²³ Na konci 19. století tedy Goll kulturní historii neuznával jako plnohodnotnou vědu, ale viděl v ní vědu budoucnosti.²⁴ Nejvýznamnější osobností, která stála u zrodu české kulturní historie, byl Čeněk Zíbrt. Zíbrt začal přednášet všeobecnou kulturní historii na filozofické fakultě v roce 1893 a přednášel zde až do své smrti roku 1932.²⁵ Mezi jeho nejoblíbenější období patřilo 16. století, které zkoumal s největším zaujetím.²⁶ Zíbrt se velmi zajímal také o etnografii a folkloristiku, čímž se dostáváme k historické vlastivědě. Tato disciplína u nás existovala už déle, ale přeci jen ji ostatní vědy nevnímaly jako sobě rovnou. Vnímaly ji pouze jako zábavu, nikoli jako vážnou vědu.²⁷ Avšak vlastivěda měla i svůj program, ten zahrnoval: „a) přírodovědecké vypsání teritoriální jednotky, b) antropologické vylíčení obyvatelstva, c) vývoj kultury, hmotné i duchovní. Vše se zřetelem k tomu, jak jsou závislé tyto na fyzických poměrech této krajiny.“²⁸ Nejčastějším a nejoblíbenějším tématem vlastivědné práce jsou výzkumy o krajích, okresech, panstvích a městech. Z těchto výzkumů poté nejčastěji vzniká místopisná monografie.²⁹ Zejména od druhé

---

²¹ Tamtéž, s. 560.

²² Josef BLÜML, *Zíbrtovy přednášky o kulturních dějinách na pražské univerzitě*, in: D. Blümlová (ed.), Čeněk Zíbrt a kulturní historie: studie a materiály, s. 88.

²³ J. BLÜML, *Jaroslav Goll*, s. 126.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž, s. 124.

²⁶ J. BLÜML, *Zíbrtovy přednášky*, s. 70.

²⁷ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *O stavu a úkolech české vlastivědy*, Časopis Společnosti přátel starožitností československých, 37, 1929, č. 1, s. 1.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ František ROUBÍK, *Padesát let české vlastivědy*, Časopis Společnosti přátel starožitností československých, 48, 1940, č. 1, s. 3.

poloviny 19. století vzniká větší množství monografií o jednotlivých městech. Tato skutečnost souvisí také se vzrůstem národního uvědomění.³⁰

Prvním vyjádřením určitého uznání historické vlastivědy jako vědy bylo zřízení stolice tohoto oboru na Filozofické fakultě Karlovy univerzity.³¹ Prvním profesorem byl jmenován Josef Vítězslav Šimák.³² Přínos J. V. Šimáka pro historickou vlastivědu byl obrovský. Jednalo se zejména o sféry organizační, metodologické, jeho vlastní tvorbu a také zvědečtění vlastivědné práce.³³ Nástupcem J. V. Šimáka jako vůdčí osobnosti historické vlastivědy se stal František Roubík. Ten se ve svých pracích pokoušel přesněji vytknout poměry historické vlastivědy k historii samé i ke stanovení základní problematiky a metody.³⁴ K zásadní změně došlo po roce 1945. Prožitek druhé světové války měl zásadní vliv na českou společnost. Podle Christiane Brenner bylo válce přisouzeno, „že pomohla národu, aby jasněji poznal sám sebe ve své specifčnosti a překonal vnitřní polarizaci a rozštěpenost, které jej prý před rokem 1938 oslabovaly“.³⁵ V této době se u nás vedly živé debaty o další podobě našeho státu. V těchto debatách zaujala důležité místo také historie. Za pomoci historických argumentů byly radikální změny prezentovány jako další etapy vývoje národních tradic.³⁶

Ačkoliv jsem zmiňoval několik významných osobností, které se podílely na rozvoji vlastivědné práce, musíme zmínit, že vlastivědný výzkum byl z největší části odkázán na lokální pracovníky bez odborného historického školení, které k této práci vedla láska ke kraji a obci.³⁷ Velký podíl na rozvoji historické vlastivědy mělo také učitelstvo, které na konci 19. století do svého pracovního programu zařadilo regionální historii, národopis a muzejnictví.³⁸ Důležitým rysem, který přispěl k zapojení učitelstva do regionálního výzkumu, byl odklon od dřívějších pokusů o vlastivědný popis celé

---

³⁰ Tamtéž, s. 19.

³¹ F. KUTNAR - J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 627.

³² Žil v letech 1870-1941.

³³ Vladimír WOLF, *Přínos J. V. Šimáka regionální historiografii, Z České ráje a Podkrkonoší - supplementum 2, J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době*, Semily 1996, s. 26.

³⁴ F. KUTNAR - J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 908.

³⁵ Christiane BRENNER, „Zwischen Ost und West“: *Tschechische politische Diskurse 1945-1948*, München 2009, s. 469.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ F. ROUBÍK, *Padesát let*, s. 3.

³⁸ Michal FLEGL, *Čeští učitelé a regionální dějepisectví na přelomu 19. a 20. století*, Sborník historický, 27, 1980, s. 92.

země a zaměření se na jednotlivá území.³⁹ Tento vývoj napomohl k tomu, že dnes mají regionální výzkumy velký podíl na komplexním chápání historické vědy.⁴⁰

Podle Petra Vorla existují 3 okruhy důvodů a motivací, které obvykle stojí na počátku regionálně historického výzkumu. Jedná se o tyto složky: „a) vědecko – výzkumná, b) citově – motivační, c) presentační využití“.⁴¹ Kvalita regionální historické práce se postupně zlepšovala se zvyšujícím se podílem odborně vzdělaných pracovníků, kteří se snažili držet v kontaktu s obecným vývojem v historické vědě.⁴² I přes neustále zlepšující se úroveň regionální historie, zůstávala základním nedostatkem této disciplíny nedůvěra k badatelské hodnotě regionální historie ze strany historické vědy.⁴³

Jak vyplývá z předchozího textu, lze historickou vlastivědu oprávněně považovat za předchůdkyni dnešní historické regionalistiky.⁴⁴ Ta je systémově velmi podobná obecné regionalistice. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že hlavním východiskem historické regionalistiky je konkrétní, či minulý stav zkoumaného objektu (regionu). Obecná regionalistika se naopak zabývá současným a budoucím stavem daného objektu (regionu).⁴⁵ Samozřejmě, že historická regionalistika úzce souvisí také s historií samotnou. Mají společnou pramennou základnu a regionalistika přejímá také část pojmového aparátu, zejména metody vědecké práce.⁴⁶ Historická regionalistika se odlišuje od obecné historie především v objektu zájmu, který je u historické regionalistiky konkrétnější a je vztažen k určité době a k určitému vymezenému regionu.⁴⁷ Avšak i v odborné historii platí, že v první fázi výzkumu je zapotřebí nashromáždit dostatečné množství ověřitelných dat, bez těchto dat nemá smysl začínat žádný výzkum, tedy ani regionální.⁴⁸

V dnešní době existuje několik definic regionální historie, nejvíce přesná a výstižná se mi zdá definice Josefa Bartoše: „*Regionální dějiny nejsou samostatnou vědní disciplínou, jsou nedílnou součástí celé historiografie, mají v ní v zásadě stejný*

---

³⁹ Tamtéž, s. 93.

⁴⁰ Josef BARTOŠ - Jindřich SCHULZ - Miloš TRAPL, *Regionální dějiny: Pojetí, poslání, metodika*, Olomouc 2004, s. 5.

⁴¹ Petr VOREL, *Základy historické regionalistiky*, Pardubice 2005, s. 24

⁴² F. KUTNAR - J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 908.

⁴³ F. KUTNAR - J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 909.

⁴⁴ P. VOREL, *Základy*, s. 17.

⁴⁵ Tamtéž, s. 7.

⁴⁶ Tamtéž, s. 8.

⁴⁷ Tamtéž, s. 9.

⁴⁸ Tamtéž, s. 23.

*objekt i předmět, metody i poslání. Regionální dějiny představují jen specializaci v rámci prostorového či územního členění celé historiografie a zabývají se historickým vývojem společnosti na územně menších jednotkách. Tato specializace určuje i některá specifika regionálních dějin v rámci celé historiografie.*⁴⁹

Velmi živě se rozvíjelo regionální bádání v jižních Čechách. V roce 1928 vznikl v Táboře *Jihočeský sborník historický*, který se specializoval především na dějiny jihočeského husitství. Mezi významné badatele, kteří se podíleli na rozvoji tohoto periodika, patřili František Kroupa, Roman Cikhart a Josef Švehla.⁵⁰ V dnešní době je tento sborník vydáván Jihočeským muzeem, které vydává další čtyři periodika zabývající se historií a vlastivědou jižních Čech.⁵¹ Jedná se o *Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu Jižních Čech*, *Zpravodaj historického klubu*, *Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. Přírodní vědy* a v neposlední řadě také o *Archeologické výzkumy v jižních Čechách*.⁵² Vedle Tábora a Českých Budějovic byla vlastivědná práce tradiční také v Jindřichově Hradci, a to zejména díky archiválnímu bohatství. Po Františku Teplém přejal vedení v místním archivu Jan Muk starší. Literárně velmi činným byl také jindřichohradecký archivář Karel Tříška. Místní historická komunita měla možnosti publikovat v časopise *Ohlas od Nežárky*. Mezi jihočeské regionální historiky musíme zařadit také archiváře schwarzenberských archivů. Za zmínku stojí zejména třeboňský archivář Václav Hadač a českokrumlovští archiváři Vladimír Hašek a František Navrátil.⁵³

Jižní Čechy disponovaly a stále disponují mnoha historiky, kteří sice nemají odborné vzdělání, ale nelze jim upřít vášnivě zaujetí pro zkoumání dějin milovaného kraje, či obce. Mezi tyto historiky amatéry zajisté patří také František Miroslav Čapek, který většinu svého života věnoval poznávání jihočeského venkova. F. M. Čapek vedl velmi rozmanitý život, který byl protkán četnou literární tvorbou. Následující strany jsou věnovány právě tomuto historikovi amatérovi, který žil na přelomu 19. a 20. století

---

⁴⁹ J. BARTOŠ, *Regionální dějiny*, s. 7.

⁵⁰ F. KUTNAR - J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 921.

⁵¹ Helena STEJSKALOVÁ, *Z historie vydavatelské činnosti Jihočeského muzea v Českých Budějovicích*, in: J. Pánek – E. Procházková (edd.), *Regionální vlastivědná periodika a jejich místo v historiografii*, Vlašim 2012, s. 140.

⁵² Tamtéž, s. 141 – 143.

⁵³ F. KUTNAR - J. MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 921-923.

a lze jej tedy řadit mezi osobnosti, které byly aktivní v tzv. „zlatém věku regionálních dějin“.⁵⁴

---

⁵⁴ P. VOREL, *Základy*, s. 110.

2. Život F. M. Čapka v toku času

2. 1. Dětství a dospívání

2. 1. 1. Rodina a rodné město

František Miroslav Čapek se narodil 27. 1. 1873 v jihočeském Lišově jako syn rezníka. Právě v Lišově a jeho okolí prožil své dětství plné hezkých vzpomínek. Silné zážitky z dětství utkvěly v jeho paměti natolik, že se do svého rodného města vždy rád vracel a věnoval mu také mnoho práce a úsilí.

Podíváme-li se ve stručnosti na historii Lišova, který v době narození Františka Miroslava Čapka měl 5152 obyvatel,⁵⁵ zjistíme, že byl založen pravděpodobně na konci 13. století.⁵⁶ První písemná zmínka je zachycena z roku 1344.⁵⁷ Na konci 14. století jej český král Václav IV. začal nazývat opidem, což je vykládáno jako městys.⁵⁸ Během své historie dostal městys mnoho výsad a privilegií, což naznačuje, že se těšil přízni českých králů. Například lze zmínit udělení práva hrdelního⁵⁹ v roce 1406, dále například císař Rudolf II. v roce 1561 povolil vaření piva a jeho svobodné prodávání, dále císař Rudolf II. povoluje dva výroční trhy a čtvrtěční týdenní trhy.⁶⁰ Městys postihla v roce 1619 velká katastrofa, když byl vypálen stavovskými vojsky.⁶¹ Od počátku 19. století se i v Lišově, jako po celém světě, začala hlásit ke slovu průmyslová revoluce. Po roce 1864 měla přes Lišov vést železniční trať Č. Budějovice-Třeboň, později zde František Křižík plánoval elektrickou dráhu, ale z projektu sešlo.⁶² Elektrifikace zde proběhla v roce 1921.⁶³

Lišov byl od počátku součástí královského panství se sídlem na zámku Hluboká, které však bylo často zastavováno různým šlechtickým rodům. Počátkem 17. století byl Lišov nakrátko samostatným panstvím, od roku 1661 byl opět součástí hlubockého panství, spravovaného Schwarzenberky.⁶⁴ Svobodným městem se stal teprve v roce

---

⁵⁵ Historický Lexikon obcí České republiky 1869-2005 I., Praha 2006.

⁵⁶ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lišov>, (20. 10. 2012).

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ http://www.mistopisy.cz/historie_lisov_5438.html, (20. 10. 2012).

⁵⁹ Soudní pravomoc udělit trest smrti.

⁶⁰ http://www.mistopisy.cz/historie_lisov_5438.html, (20. 10. 2012).

⁶¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lišov> (20. 10. 2012).

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

1706. Roku 1765 bylo královským patentem zrušeno právo hrdelní.⁶⁵ V roce 1924 byl Lišov povýšen na město.⁶⁶ V současné době zde žije 4119 obyvatel.⁶⁷

Lišov přirostl velmi silně k srdci Františka Miroslava Čapka, což se samozřejmě projevilo v jeho tvorbě. Svému rodnému městu věnoval velmi mnoho úsilí a snažil se sepsat dějiny Lišova.⁶⁸ Při zkoumání přišel na jednu velmi zajímavou věc, tudíž na to, že Lišov vděčí svému dnešnímu rozkvětu především nábytkářství.⁶⁹ První místní nábytkář Irmiš jistě netušil, k jakému rozvoji dojde v řemesle jím započatým.⁷⁰ Čapek dále při svém bádání zjistil, že v Lišově a jeho okolí je dochováno až na 40 krojových originálů, což svědčí o bohatosti ornamentiky této oblasti, prolínají se zde prvky folkloru blatského a třeboňského.⁷¹ Za významné lišovské rodáky považoval František Miroslav Čapek zejména polního zbrojmistra Ludvíka Pávka, Dr. Josefa Vančuru, univerzitního profesora římského práva na české Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze a Ferdinanda Rotta, prezidenta ředitelství pošt.⁷² Na počátku 20. století se mnohá města a městečka, pyšníci se bohatou minulostí, snažila tuto minulost prezentovat ve formě muzejních sbírek. Lišov nebyl výjimkou, ba právě naopak - vzniklo zde poměrně velké muzeum i s archivem. František Miroslav Čapek stál u zrodu této, pro město, důležité instituce. Městské muzeum a spolu s ním i archiv vzniklo 8. října 1936, aby shromažďovalo a vystavovalo předměty týkající se města Lišova a jeho širšího okolí. Důležité a významné byly především věci vztahující se k historii, archeologii, literatuře, národopisu, poznatkům přírodovědeckým, technologickým, školským, církevním a vůbec všeho, co by sloužilo k poznání města a okolí.⁷³ V březnu 1946 se výbor usnesl nazvat lišovské muzeum jménem Františka Miroslava Čapka. Komunistický režim při své centralizační snaze rušil menší oblastní muzea, řada přišla také na lišovské muzeum. Místní muzeum přestalo fungovat 1. července 1964. Jeho sbírky byly převezeny do muzeí nadřazeného typu v Českých Budějovicích a v Praze.⁷⁴ Na počátku 90. let se

---

⁶⁵ http://www.mistopisy.cz/historie_lisov_5438.html, (20. 10. 2012).

⁶⁶ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Li%C5%A1ov> (20. 10. 2012).

⁶⁷ Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2012,

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/\\$File/13011203.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/$File/13011203.pdf) (20. 10. 2102).

⁶⁸ Dějiny jsou uloženy ve Státním okresním archivu České Budějovice ve fondu F. M. Čapka.

⁶⁹ Státní okresní archiv České Budějovice, fond F. M. Čapek, sign. III/2, kart.1, F. M. Čapek, Václav Kovařík, František Knez, Lišov – město nábytku a součást jihočeských Blat, s. 3.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž, s. 4.

⁷³ Týž, sign. II/2, kart.1, Pravidla sboru či Kuratoria městského muzea a archivu města Lišov.

⁷⁴ http://www.lisov.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=133 (23. 10. 2012).

začaly objevovat snahy o obnovení muzea. Ve spolupráci města Lišov a Jihočeského muzea v Českých Budějovicích bylo muzeum obnoveno 27. 5. 2001. Znovu bylo pojmenováno po slavném rodákovi Františkovi Miroslavu Čapkovi.

Při zjišťování údajů, týkajících se rodiny Františka Miroslava Čapka, jsem narazil na problém, poněvadž o jeho rodině se dochovalo pouze málo, k tomu ještě útržkovitých, informací. Většinu údajů jsem našel v rodné matrice.⁷⁵ Otec Františka Miroslava Čapka byl František Čapek, obyvatel Lišova žijící v domě 35,⁷⁶ pracující jako řezník. Otce si malý František moc neužil, zemřel totiž velmi mlád, příčinou smrti byl zánět mozkových blan. Malému Františkovi bylo v tuto dobu teprve deset let.⁷⁷ Matkou F. M. Čapka byla Veronika Čapková, dcera Jana Bouchala, měšťana v Lišově.⁷⁸

František Miroslav byl dítě počaté z lásky jeho rodičů Františka a Veroniky. Narodil se jako manželský syn, samozřejmě katolického vyznání. Po svém narození byl pokřtěn, křtil ho pan farář Uhlík. Za kmotry mu byli Jan Bouchal, měšťan z Lišova, a jeho manželka Božena. Jednalo se tedy o jeho babičku a dědečka. O jeho rodičích a prarodičích se bohužel nedochovalo více informací, je veliká škoda, že sám František nikdy nenapsal paměti, kde by zajisté poskytl více informací o své rodině.

Čapek měl se svojí ženou Mojsiou syna jménem Miroslav. Mojsia byla dcera starosty Vodňan Jana Kvasničky a jeho ženy Rozálie.⁷⁹ Jediný jeho syn se narodil 6. 4. 1910 a pokřtěn byl 23. 4. 1910.⁸⁰ Miroslav zažil strašné okamžiky během druhé světové války. Byl vyslýchán gestapem a poté odvezen do koncentračního tábora v Terezíně. Naštěstí odtud vyvázl a zbytek svého života prožil v Českých Budějovicích se svou ženou Magdalénou. Miroslav Čapek zemřel 17. 2. 1996.

V dnešní době žije mj. jeho prasynovec František Josef Čapek. František Josef se po vzoru svého prastrýce věnoval historii, avšak také jen amatérsky. V roce 1947 stál u zrodu spolku za záchranu Dívčího kamene. V tomto spolku byli aktivní skauti a sokolové z celého okolí, zejména ve formě brigád. Spolek dnes již neexistuje, ale

---

⁷⁵ Státní oblastní archiv Třeboň, Matriční kniha Lišov, kniha 8, matriční kniha – římskokatolická církev, kniha narozených, s. 358 (snímek 361).

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž, kniha 21, matriční kniha – římskokatolická církev, kniha zemřelých, s. 208 (snímek 215).

⁷⁸ Tamtéž, kniha 8, matriční kniha – římskokatolická církev, kniha narozených, s. 358 (snímek 361).

⁷⁹ Magistrát města České Budějovice, Matriční kniha České Budějovice, kniha 43, kniha narozených (5. 9. 1909-19. 12. 1911), s. 138.

⁸⁰ Tamtéž.

myšlenka záchran zříceniny není podle jejího autora F. J. Čapka⁸¹ mrtvá, pouze chybí iniciativa, jak shora, tak i zdola. Dívčí kámen však Čapkův zájem o historii nevyčerpal, bádá dále v archivech a stal se dokonce i členem Historického klubu a byl v kontaktu s mnoha historiky. Publikoval také několik článků, například v roce 1997 vyšla studie k výročí Adamova.⁸² V roce 1999 vyšel jeho článek ke stopadesátému výročí prvního českobudějovického časopisu "Der Löwe".⁸³

2. 1. 2. Dětství a vzdělání

František Miroslav Čapek prožil celé své dětství v rodném městě Lišově. Vzpomínek z této fáze svého života nám moc nezanechal, ale přeci jen se dochoval fejeton, ve kterém jsou zachyceny vzpomínky z mládí. Tento fejeton vznikl při příležitosti oslav šedesátých narozenin F. M. Čapka.⁸⁴ Po škole chodíval sportovat, jako každý mladý chlapec, jak sám vzpomíná, nejčastější a nejoblíbenější činností byla hra na vojáky.⁸⁵ V té době bylo velmi časté, že se na pastvinách pásly krávy. Nejinak tomu bylo také v Lišově. Čapek vzpomíná „*jak která si kráva nejdnou zašla na lepší jetel k sousedovi, začaš on zkusil na mých zádech tvrdost své pěstě*“.⁸⁶ Nu užil si s nimi mnoho legrace. V zimě si užívali sněhu a ledu, samozřejmě nedisponovali takovým vybavením, jako máme my dnes, používali pouze dřevo, nanejvýše okované železem. I přesto se dokázali zabavit na celé odpoledne. Není divu, že nějaká ta zranění byla na denním pořádku. Avšak, jak sám Čapek vzpomíná: „*doktora nepotřebovali, nemoci vyléčila maminka a zub vytrhl zámečník Beneš, muž ryšavý, kudrnatý a s brýlemi na nose*“.⁸⁷ Doba to nebyla zrovna nejtědřejší, dále vzpomíná: „*O jarmarce dostal jsem krejcar na turecký med nebo na „kudličku“ nožiček to primitivní. Na Mikuláše čtyrák*“.⁸⁸

Při rekonstrukci Čapkova studentského života jsem využil práci Jana Šafránka⁸⁹ o obecném školství v českém království, která mi pomohla udělat si základní představu o školství v 19. století. Obecní školu absolvoval v Lišově. Bohužel se nedochovala vysvědčení, ale pouze záznam o ukončení docházky. Obecní školu navštěvoval od 16.

---

⁸¹ *Prastrýc Miroslav byl nóbl člověk, vzpomíná František Josef Čapek, Českobudějovicko, 24. října 1998.*

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ František Miroslav ČAPEK, *Feuilleton. Vzpomínky ze života*, Jihočeské listy, 28. ledna 1933.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Jan ŠAFRÁNEK, *Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895: příspěvek k dějinám českého školství*, Praha 1897.

září 1878 do 7. září 1884. Jak sám uváděl ve svých vzpomínkách, škola ho moc nebavila, ale úspěšně ji dokončil. Pátou třídu, tedy poslední, ukončil s výsledky, které asi odpovídaly celému jeho studiu.⁹⁰ Mravy měl zcela náležité,⁹¹ z náboženství a počtů měl dobře.⁹²

Když ukončil docházku na obecné škole, rozhodl se pro své další studium na České reálné škole v Českých Budějovicích. Nižší reálka bývala v domě, jenž patřil rodině Štěchrových v Divadelní ulici, během jeho studia se stavěla nyníjší nová budova.⁹³ Na stavbu dohlížel stavitel Francek, který zastával názor, že studenti se musejí podílet na stavbě, vždyť to bude jejich škola. Čapek vzpomíná, že se pomáhalo s radostí, vždyť to byla opravdu jejich, česká, svépomocně vybudovaná škola.⁹⁴ Na studie dostával od rodičů nanejvýš pětadvacetník na měsíční útratu, zejména na školní potřeby. Co se týče prospěchu, tak se mu v prvním ročníku celkem dařilo, na konci prvního ročníku měl osmkrát chvalitebně a pouze jednou dobře.⁹⁵ Ze základních předmětů, jako byly například: náboženství, český jazyk, německý jazyk či přírodopis měl chvalitebně. Dobře měl pouze z krasopisu. Ve druhém ročníku můžeme pozorovat značné zhoršení prospěchu.⁹⁶ Dostatečně měl například z němčiny. Možná už zde, na reálné škole, si vytvořil nepříliš kladný vztah k němčině a Germánům, který ho provázel takřka celý život. Za zmínku ještě určitě stojí jeho prospěch v zeměpise a dějepise, právě v této oblasti se poté angažoval během svého života, avšak ve druhé třídě měl z těchto předmětů dobře. Ve třetí třídě se mu vedlo velmi podobně. Z německého jazyka měl opět dostatečně a ze zeměpisu a dějepisu měl opět dobře.⁹⁷ V posledním, čtvrtém, ročníku se jeho prospěchový trend nezměnil, opět na vysvědčení převládly známky dostatečně a dobře.⁹⁸ Po absolvování nižší reálné školy v Českých Budějovicích se Čapek rozhodl pokračovat ve studiu, ale bohužel v Českých Budějovicích nebyla v té době žádná vyšší reálná škola, a tak musel odejít studovat do Písku. Na písecké reálce absolvoval další tři ročníky. I když se změnilo místo studia, výsledky zůstaly stále

---

⁹⁰ Nemůžeme to říci s jistotou, poněvadž nemáme k dispozici závěrečná ročníková vysvědčení.

⁹¹ SOA Třeboň, fond Základní škola Lišov, výkaz docházky a prospěchu.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Gymnázium stálo v ulici Fráni Šrámka (Zátkovo reálné gymnázium).

⁹⁴ F. M. ČAPEK, *Feuilleton. Vzpomínky ze života*, Jihočeské listy, 28. ledna 1933.

⁹⁵ SOKA České Budějovice, fond Zátkovo reálné gymnázium České Budějovice, inv. č. 7, Výkaz docházky a prospěchu 1885 – 1886.

⁹⁶ Tamtéž, inv. č. 8, Výkaz docházky a prospěchu 1886 – 1887.

⁹⁷ Tamtéž, inv. č. 9, Výkaz docházky a prospěchu 1887 – 1888.

⁹⁸ Tamtéž inv. č. 10, Výkaz docházky a prospěchu 1888 – 1889.

stejně. Na konci páté třídy znovu převládaly na vysvědčení známky dostatečně a dobře.⁹⁹ V šesté třídě zavedený trend pokračoval, už se nikdo nedivil, že se na vysvědčení objevily znovu většinou známky dostatečně a dobře.¹⁰⁰ Dalo by se očekávat, že v posledním, maturitním, ročníku by mohly být výsledky lepší, ale Čapek nic na svém přístupu a dosažených výsledcích nezměnil.¹⁰¹ Sice neměl studijní výsledky nejlepší, ale stačily k tomu, aby mohl být připuštěn ke zkoušce dospělosti. Maturitu absolvoval v květnu 1892, vyhověl při ní dostatečně a byl uznán dospělým.¹⁰²

Studium na reálném gymnáziu v Písku bylo pro Čapka zlomové především složením zkoušky dospělosti. Ale velmi důležité pro jeho další činnosti bylo seznámení se s Adolfem Heydukem, který zde působil jako učitel kreslení a stavitelství. Jak sám Čapek tvrdil, „*přilnul jsem zde k Heydukovi a on ke mně*“.¹⁰³ Přátelství, která zde ještě jako učitel a žák navázali, pokračovalo i po ukončení jeho studia. Velmi četná byla jejich korespondence. Oslovení jako „*Laskavý mistře*“, „*Zlatý mistře*“ a „*Vzácně milý mistře*“¹⁰⁴ svědčí o tom, jak hluboký respekt Čapek choval k Heydukovi.

2. 2. Veřejný život

Po maturitě se musel Čapek rozhodnout, co dál. Rozhodl se pro kantořinu. Působil v rodném Lišově a ve Strážově, odkud odešel na místo poštovního praktikanta do Kraslic.¹⁰⁵ Po pobytu v Praze a Ústí nad Labem zakotvil v Českých Budějovicích, kde strávil zbytek svého života. Již v mládí se v něm projevil písarské sklony. Jako první upoutala Čapka Kubatovská otázka. Se vší vervou se pustil do studia rychtáře Jakuba Kubaty. Posléze vzniklo jeho první a dá se říci zásadní dílo: *Rychtář Jakub Kubata dal hlavu za Blata*.

---

⁹⁹ Státní okresní archiv Písek, fond Reálka Písek, inv. č. 54, sign. I/54, Výkaz docházky a prospěchu 1889–1890.

¹⁰⁰ Tamtéž, inv. č. 55, sign. I/55, Výkaz docházky a prospěchu 1890–1891.

¹⁰¹ Tamtéž, inv. č. 56, sign. I/56, Výkaz docházky a prospěchu 1891–1892.

¹⁰² Tamtéž, inv. č. 188, sign. II/23, Výkaz o zkouškách maturitních 1891–1892.

¹⁰³ F. M. ČAPEK, *Feuilleton. Vzpomínky ze života*, Jihočeské listy, 28. ledna 1933.

¹⁰⁴ Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha, fond Adolf Heyduk, F. M. Čapek Adolfu Heydukovi 16. 6. 1906, 13. 4. 1906 a nedatováno.

¹⁰⁵ Menší město ležící v okrese Sokolov.

2. 2. 1 Osudový Kubata

2. 2. 1. 1. Jakub Kubata

Selský hrdina, rychtář Jakub Kubata na panství hlubockém, zaujal Čapka ihned po vystudování. Společně s přítelem archivářem Františkem Tischerem z Jindřichova Hradce se pustili do neúnavného bádání o dokladech existence Jakuba Kubaty v jindřichohradeckém archivu. Jakub Kubata byl, podle jejich zjištění, synem Matěje Kubaty.¹⁰⁶ Celý rod Kubatův byl velmi početný, což dokládají registra poddaných na panství hlubockém, které měl František Miroslav Čapek k dispozici.¹⁰⁷ Jakub vyrůstal ve vsi Zbudov na Blatech,¹⁰⁸ které náleželo k panství Hluboká. Když se pánem Hluboké stal Adam II. z Hradce,¹⁰⁹ začal si ihned stěžovat na rozsáhlá práva sedláků, posléze se okolnosti vyhrotily a vedly k nevrživosti, útisku a krveprolití. Sedláci zdrceně a beznadějně hleděli do minulosti. Otcové je totiž vychovali s vědomím práva na svobodu, od věků po otcích zděděnou a od císařů a králů českých majestáty potvrzenou¹¹⁰ a nyní byla tato svoboda v nedohlednu. Proto se mladý sedlák Kubata, jemuž byla láska k právu a svobodě vštěpována od mládí otcem, postavil do čela sedláků a byl připraven bojovat za samostatnost své rodné půdy. Dlouhých patnáct let dokázal odolávat nástrahám vrchnosti, která se jej snažila dopadnout a potrestat za vedení vzpoury. Nakonec však byl dopaden a souzen.

2. 2. 1. 2. Kubatova poprava a jeho odkaz

Jakub Kubata, jako vůdce vzpoury byl zatčen. Pán hlubockého panství Adam II. z Hradce nechal svolat selský soud na louky mezi Zbudovem a Plášťovicemi.¹¹¹ Sedláci se zde měli podrobit řádům a rozkazům vrchnosti, zřici se svých starých práv a svobod. Měli zde přijmout robotu, zapřísáhnout se k poslušnosti pod varováním trestu smrti a poté se vrátit v pokoji domů.¹¹² Nicméně Kubata byl přesvědčen, že právo blatské je pravé a svaté ,a tudíž robotu jménem všech odmítl. Pravit: *„Jestli nám, vy páni urození, práva naše neuznáte, pak nezbude nám nic, než tyto ruce rozedrané, hůl, robota a krušná práce. Toho se Bůh nedopouštěj. Raději čestně zemřít, než denně rodnou půdu*

¹⁰⁶ Jihočeské muzeum, fond F. M. Čapek, kart.4, různé rukopisy Kubatova rodu.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Blata jsou etnografický region v jižních Čechách. Na severu sousedí s Tábořskem a na jihu s Doudlebskem.

¹⁰⁹ Stalo se tak v roce 1565, po smrti jeho otce Jáchyma z Hradce.

¹¹⁰ Jihočeské muzeum, fond F. M. Čapek, kart. 4, Česká veřejnosti!

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

v krvi a ponížení skrápět“.¹¹³ Soudci stále doufali, že si přeci jen svůj postoj ještě rozmyslí, ale Kubata se postavil před Krista a pravil: „Právo jest naše!“¹¹⁴ A tak dle rozkazů Adama II. z Hradce byl jako vůdce patnáctileté vzpoury proti vrchnosti, jako rušitel veřejného pořádku a jako rebel pro postrach všem budoucím s'at. Kubata se smrti nebál, nýbrž obětoval se rád. Po vykonání rozsudku zavládlo na louce hrobové ticho, po chvíli se davem začal šířit pokřik: „Kubata dal hlavu za Blata“. Kubata padl, ale práva a svobody sedlákům zůstaly, on je životem svým vykoupil.¹¹⁵ Hvězda svobody a volnosti samostatné državy blatské, tvořící jakýsi ostrov uprostřed panských pozemků plála i po Kubatově smrti a novým zářným světlem se blýskla, když roku 1865, tedy po 300 letech, byl spor nadobro ukončen a Blata prohlášena za majetek selský, tudíž za svobodný.¹¹⁶

2. 2. 1. 3. Čapkovy seznámení s Kubatou a zahájení tvorby

Čapka seznámila s osobou Jakuba Kubaty již jeho babička Marie Bouchalová z Lišova, jako malému mu vyprávěla pověst o sedlákovi, který dal svou hlavu pro svobodu ostatních.¹¹⁷ Právě tato pověst ho velmi zaujala a on se stal původce m obnovené myšlenky Kubatovské, založené na historické tradici, která je obsažena ve starobylém rčení: Kubata dal hlavu za Blata. Již v roce 1895 publikoval v Jihočeských listech stručný článek o Kubatovské pověsti, zde ji ještě podal v té verzi, jak mu ji vyprávěla babička. Teprve v roce 1900 se rozhodl postavit tuto pověst na pevném historickém základě. Chtěl ji trvale zakořenit v lidu a tím památku Kubaty trvale zachovat. S pomocí přítele, spisovatele a archiváře v Jindřichově Hradci Františka Tischera se pustil do hledání záznamů, dokazujících existenci Kubaty. Přes četné mezery, jež urbáře panství hlubockého ke konci 16. století vykazují, se mu povedlo zjistit okolnosti, které potvrdily nejen jeho předpoklady o existenci Kubaty, ale dokonce také důkazy o zámožnosti rodu Kubatovského.¹¹⁸ První zmínka v účtech panství hlubockého o Kubatovi je již z roku 1567.¹¹⁹ V účtech vedených v roce 1581, tedy v roce kdy byl Kubata popraven, je uvedeno, že byly vyplaceny 2 kopy grošů

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ LA PNP, fond F. M. Čapek, F. M. Čapek, *Rychtář Jakub Kubata dal svou hlavu za Blata (Děj a vzpoura na Blatech ku konci XVI. století)*.

¹¹⁶ Jihočeské muzeum, fond F. M. Čapka, kart.4, Česká veřejnosti!

¹¹⁷ Karel SKÁLA, *František Miroslav Čapek – Kubata*, Kubatův kraj, září 1938, s. 5 (výtisk uložen LA PNP, fond F. S. Frabša).

¹¹⁸ LA PNP, fond F. M. Čapek, František Miroslav Čapek, *Rod Kubatův*.

¹¹⁹ Panství koupilo od Kubaty 6 strychů pšenice.

popravnímu mistrovi a v sobotu před křížovou nedělí, to znamená 29. dubna, byly vyplaceny sirotčí peníze, o něž Kubatův syn žádal, a to ve výši 4 kop grošů.¹²⁰ Tyto položky svědčí o tom, že by Kubata mohl být popraven v dubnu. Další možný důkaz ukazující, že by Kubata mohl být popraven v dubnu, je list vydaný císařem Rudolfem II. 29. dubna, jímž císař, na žádost sedláků, přikazuje Adamovi II. z Hradce, aby sedláky více netrestal a zanechal jim jejich práva.¹²¹ Po získání těchto dějinných dokladů připravoval spis, nesoucí název: *Kubata dal hlavu za Blata*, jenž vydal již v roce 1901.

2. 2. 1. 4. Spor o Kubatu

Již během práce na spise o Kubatovi se Čapek potýkal s problémy. Úředníci třeboňského archivu se snažili Čapkovi překazit vydání spisu. Čapek se však nedal zastavit a svůj spis dokončil a vydal jej na vlastní náklady. Mezi největší kritiky patřil zejména František Mareš, úředník schwarzenberského archivu v Třeboni. Ten již v roce 1902 publikoval v *Budivoji*¹²² článek, ve kterém se snažil učinit z Kubaty rebela proti sirotčím řádům, tedy nepoctivce a nikoliv hrdinu.¹²³ Marešův asistent Ludvík Adolf Krejčík se nebál jít v kritice ještě dále a dokonce popíral existenci Kubaty, posléze své názory zmírnil, přiznal možnost Kubatovy existence, nikoliv však fakt, že zemřel roku 1581 za svobodu Blat. Krejčík publikoval své názory v tehdejší tábořské *Jiskře*. Oba úředníci opírali svoji kritiku zejména o své archivní studium. Argumentovali tím, že nemají po ruce žádný listinný doklad,¹²⁴ a tudíž vše, co Čapek ve své brožuře o selském hrdinovi vypravuje, je falsum a vymyšlené. Kritika to byla velmi tvrdá a drsná, ale nikdo z historické obce se k ní nepřidal. Čapkovi se podařilo díky záznamům v hlubockých urbářích dokázat existenci Kubaty a spor byl tedy v roce 1905 ukončen ve prospěch Františka Miroslava Čapka.¹²⁵ Tím se jistě zvýšilo sebevědomí (jiho)českého lidu, v době, kdy jsme ještě byli součástí habsburské monarchie.¹²⁶

Na počátku 20. století byla pravdivost vyprávění o Kubatovi považována za samozřejmost. Dnešní historici jsou ovšem celkem skeptičtí. Jsou si jisti, že kolem roku 1581 se odehrál spor mezi hlubockým pánem Adamem II. z Hradce a sedláky ze

---

¹²⁰ LA PNP, fond F. M. Čapek, František Miroslav Čapek, *Rod Kubatův*.

¹²¹ Tamtéž, František Miroslav Čapek, *Smrt Kubatova*.

¹²² *Jihočeské periodikum*.

¹²³ *Dal rychtář Kubata vsutku hlavu za Blata?*, *Budivoj*, 19. srpna 1904.

¹²⁴ *Spor o Jakuba Kubatu*, *Budivoj*, 15. května 1903.

¹²⁵ *Konec sporu o Kubatu, Kubatova osoba prokázána*, *Jihočeské listy*, 30. srpna 1905.

¹²⁶ František SMITKA, *Feuilleton. K šedesátce spisovatele Františka Miroslava Čapka*, *Jihočeské listy*, 25. ledna 1933.

Zbudovských Blat. Předmětem sporu ovšem zřejmě nebylo právo svobodného užívání pastvin, nýbrž sirotčí peníze. Konkrétně se mělo jednat o fond vytvořený ve prospěch osiřelých dětí. O používání těchto peněz rozhodovali sami sedláci. Adam II. z Hradce ovšem potřeboval peníze na chod svého panství, a proto nejspíše usiloval o peníze uložené ve fondu. Tímto svým chamtivým jednáním vyvolal ve vsích vzpouru. Několik sedláků bylo samozřejmě potrestáno, někteří skončili i ve vězení. Žádné konkrétní popravky však nejsou doložené. Jestli vzbuřence vedl Jakub Kubata, na tom se historici nemohou shodnout. Celý tento příběh je zahalen rouškou záhadnosti. Raději ale věřme, že Kubata dal hlavu za Blata, neboť kousek za Zbudovem stojí na jeho počest od roku 1904 pomník.¹²⁷

2. 2. 1. 5. Spolek Kubatův a jeho pomník

Po vydání spisu o Kubatovi, který vyvolal mnoho polemik, které již byly zmíněny, započal Čapek ještě toho roku s přednáškovou činností po blatských obcích. Rozhodl se totiž, že Kubatovskou myšlenku bude šířit dále mezi venkovské obyvatelstvo. Jeho úmysl vyšel na výbornou, myšlenka se velmi rychle a hlavně úspěšně šířila mezi venkovany. Výsledkem jeho snah bylo vytvoření spolku pro postavení pomníku Jakubu Kubatovi.¹²⁸ Spolek byl založen na svatého Václava dne 28. 9. 1901 v Plástovicích, ustanoven byl pak při valné hromadě dne 20. 4. 1902 ve Zbudově.¹²⁹ Čapek se stal předsedou spolku. Součástí spolku byl také výbor, který se skládal zejména ze starostů blatských obcí.¹³⁰ Mezi ně například patřili starosta Zbudova Jan Vondrášek, starosta Pištína Jan Marek, starosta Selce František Novotný, starosta Lhoty František Krejčíček a starosta Novosedel Jan Štika.¹³¹ Pod Čapkovým promyšleným vedením a díky jeho vytrvalosti, obětavosti a houževnatosti se zdárně spolek rozvíjel. Vzbudil také zájem široké veřejnosti. Během dvou let získal spolek dostatek peněz, aby se mohl pustit do stavby pomníku blatskému hrdinovi. Slavnostní odhalení pomníku proběhlo 21. 8. 1904. Spolek vytvořil plakáty, aby přilákal na tuto slavnost co nejvíce lidí. Plakáty byly vedeny ve stejném duchu, jako celá Kubatovská myšlenka, tedy v duchu práva za svobodu. Pro představu lze například uvést: „*Přijďte*

¹²⁷ <http://www.zamek-hluboka.eu/legendy-a-zajimavosti/kubata-dal-hlavu-za-blata/> (27.10.2012).

¹²⁸ LA PNP, fond F. M. Čapek, Karel Skála, *František Miroslav Čapek – Kubata*, Kubatův kraj, září 1938.

¹²⁹ Tamtéž, F. M. Čapek, *Pomník Kubatův*.

¹³⁰ Tamtéž, *Ze spolku ku zbudování pomníku Jakubu Kubatovi*.

¹³¹ Tamtéž.

*s námi oslavit a vzdát čest muži, jež právo a svobodu cenil výše, než svůj život, jemuž idea šla nad vlastní blaho a touto mužnou ctností uhájil potomstvu rozlehlé lány půdy, v jejichž středu vztyčený pomník bude hlásati vděčnost českých sedláků k svému statečnému zápasníku“.*¹³²

Samotné slavnostní odhalení pomníku se tedy událo 21. 8. 1904. Na tuto slavnost byli pozváni i Čapkovi přátelé Adolf Heyduk a Karel Klostermann.¹³³ Již od rána proudily davy lidí jednak ke Zbudovu, rodišti Kubatovu a kmenové vsi blatské a jednak k pomníku, stojícímu uprostřed Blat. Bylo zde přítomno přes 30 000 účastníků a to ze všech vrstev obyvatel. Byly tu zastoupeny celé řady spolků v krojích hasičských a sokolských, jinoši, dívky, dospělí muži i ženy. Také zde byli poslanci a umělci v čele právě s Heydukem a Klostermannem.

Protektorem slavnosti byl, tehdy již sedmdesátiletý, Heyduk. Jako první tedy promluvil k obrovskému davu. Mluvit musel velmi hlasitě, poněvadž dav byl plný nadšení a všude kolem byl čilý ruch. Heyduk tedy začal svůj proslov: *„Postavili jste pomník zastánci svých práv, jenž za přesvědčení své a vaše práva vykřvácel. Tím zbudovali jste pomník také vznešené myšlenky, že jako ondy předek váš a otcové vaši odhodláni jste bojovati proti všem, kdo svatokradně sáhnují by na vaši půdu a vaše práva. To slibme sobě vespolek, to si přísaháme!“*¹³⁴ Všichni tedy přísahali, přísahali u pomníku, jenž při Heydukově doslovu se zaskvěl, zbaven roušky, v záři svítícího slunce. Tisíce a tisíce rukou se zdvihlo, tisíce hlasů křičelo: *„Přísaháme“*. Celým tábořištěm burácel obrovský potlesk.¹³⁵

Pomník je postaven v srdci blatského kraje asi 80 kroků od železniční tratě České Budějovice – Plzeň, mezi stanicemi Zliv a Netolice a blízko potoka Soudný, kde od nepaměti stojí 2 balvany, označují místo, na němž Kubata mučednickou smrtí zemřel za práva celého kraje.¹³⁶ Postava Kubaty je 3 metry a 30 centimetrů vysoká, sokl má další 4 metry a mohyla 3m, takže pomník svou výší vévodí celým Blatům. Je důstojnou ozdobou a symbolem jejich odvážné svobody. Na čelné desce je nápis: *„Kubata dal hlavu za Blata“*, na levé boční desce: *„Postaveno v roce 1904 vděčnými potomky a*

¹³² Týž, slavnostní odhalení pomníku.

¹³³ Karel Klostermann je na Blatech velmi známý, poprvé sem zavítal právě v roce 1904 při příležitosti odhalení pomníku. Poté navštěvoval tuto oblast velmi často a rád. O této oblasti napsal velmi známou knihu: *Mlhy na Blatech* (1909).

¹³⁴ LA PNP, fond F. M. Čapek, M. BÖHNEL, *Klostermann na Blatech*, Vzlet, únor 1918.

¹³⁵ Tamtéž, F. M. Čapek, *Pomník Kubatův*.

¹³⁶ Tamtéž.

k uctění světlé památky mučednické smrti neohroženého a hrdinného vůdce blatských sedláků za jejich práva a těchto lánů samostatnost“, na pravé boční desce je známá Kubatova přísaha: „*Přísahám, že naše právo jest pravé a svaté. A je-li má přísaha pravá, smyje Bůh mou krev nevinnou, která padne na nespravedlivé soudce*“.¹³⁷ Do základního kamene, který je pod postavou, byla vložena kovová skříňka s mnoha spisy, obrazy a pamětním listem.

Pomník modeloval Václav Suchomel z Tábora,¹³⁸ profesor a sochař v Hořicích. Do kamene jej vytesali pánové Weiss a Hátle, taktéž z Tábora. Použit byl známý pískovec Újezdsko–Hořický, který byl použit již při mnoha monumentálních stavbách (např. Národní divadlo, chrám sv. Víta, Palackého most).¹³⁹

2. 2. 1. 6. Kubatova škola

Postavení pomníku bylo velkým úspěchem spolku a zejména samotného Čapka. Posílen tímto úspěchem obrátil Čapek svůj zřetel ke svému druhému projektu. Jeho záměrem bylo uctít Kubatovu památku postavením školy ve Zbudově. Již v přípravných pracích narážel na mnohé obtíže. Jednak u nadřízených úřadů, jednak proto, že Zbudov musel být vyškolen ze školní obce mateřské. Překážky byly během roku 1905 úspěšně odklizeny a to zejména díky intervenci příznivců této myšlenky u zemské školní rady. Mezi příznivce patřil například dr. Josef Vančura, rodák z Lišova, sekretář zemského výboru.¹⁴⁰ Tak 31. ledna 1906 bylo zřízení školy povoleno. Vyřízení o tomto povolení došlo k okresní školní radě až 29. března 1906. Výběr místa pro stavbu i stavba samotná byla zadána staviteli Pařchovi z Českých Budějovic dne 21. května 1906.¹⁴¹ V polovině srpna byla stavba v takovém stádiu, že již dne 24. srpna mohl být do průčelního štítu umístěn pískovcový Kubatův reliéf, zhotovený podle návrhu profesora Suchomela, autora Kubatova pomníku. Kolaudace školy proběhla za účasti okresního školního inspektora Jana Honzíka 28. srpna 1906.¹⁴² Avšak záměr začít s vyučováním počátkem školní roku nebyl uskutečněn. Otevření školy bylo výnosem zemské školní rady ze dne 14. září povoleno, ale stále nebyly vyřešeny všechny formality. Jediným nepřítelem této snahy a celého hnutí Kubatovského byl starosta Vondrášek. Až v prosinci došlo

---

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Známy jihočeský sochař, žijící v letech 1869 – 1930.

¹³⁹ LA PNP, fond F. M. Čapek, F. M. Čapek, *Pomník Kubatův*.

¹⁴⁰ Tamtéž, F. M. Čapek, *Dějiny školy Kubatovy ve Zbudově*.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Tamtéž.

k vyřízení všech potřebných věcí u okresní školní rady, takže nový inspektor Durych mohl učinit rozhodnutí, na které čekali všichni občané Zbudova a okolí. Tedy, že vyučování začne 1. ledna 1907.¹⁴³ Prozatímním správcem školy byl okresní školní radou ustanoven Karel Zeithammel, učitel z Dubného. Z okolních škol bylo převedeno přes 40 žáků a žákyň. Posledním těžkým úkolem bylo přivést do školy trvalého správce. Snaha dostat do Zbudova Karla Skálu, učitele v Borovanech, známého jihočeského organizátora a národního pracovníka i výborného pedagoga, se povedla. Okresní školní rada dne 23. února jednomyslně jmenovala Skálu definitivním správcem Kubatovské školy ve Zbudově.

2. 2. 2 Poštovní inspektor

2. 2. 2. 1. Začátky s poštou

Po ukončení školy v Písku se z Čapka stal kantor, učil v Lišově a Střížově, odkud odešel na místo poštovního praktikanta do Kraslic na Chebsku. Poté působil, jak již bylo výše uvedeno, ještě v Praze a v Ústí nad Labem. Nakonec zakotvil v Českých Budějovicích, kde strávil zbytek svého bohatého života. Působil zde nejdříve jako praktikant, a neměl to zde vůbec lehké. Německé noviny na něho stále útočily, dokonce i někteří zdejší „dobří rakouští úředníci“ trvali na tom, aby odešel. Svě šance se dočkal až v roce 1918.

2. 2. 2. 2. Státní převrat

Rakousko-Uhersko a tedy i české země, jako součást monarchie, se účastnilo první světové války. Před první světovou válkou pokládaly všechny politické skupiny v českých zemích a na Slovensku Rakousko-Uhersko za nejlepší možné státní uspořádání, které by jim mohlo pomoci k naplnění jejich politických, sociálních a národních snah.¹⁴⁴ Hlavní české politické skupiny ovšem usilovaly o to, aby se monarchie vnitřně demokratizovala a respektovala rovnoprávnost všech svých národů.¹⁴⁵ Již během války se v českých zemích rozvinula velmi silná opozice, které bylo jasné, že pozitivní politika nepřinesla žádné výsledky, a že nebude lehké přeměnit monarchii dosud používanými politickými prostředky.¹⁴⁶ S touto opozicí jsou spojena zejména dvě jména: Karel Kramář a T. G. Masaryk. Oba dva přišli na začátku války s

---

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Karel PICHLÍK, *Bez legend*, Praha 1991, s. 13.

¹⁴⁵ Robert KVAČEK, *První světová válka a česká otázka*, Praha 2003, s. 61.

¹⁴⁶ Tamtéž.

projekty, které směřovaly k novému uspořádání Evropy po válce. Projekty nebyly v žádném případě totožné, lišily se ideovými a politickými východisky a zejména prognózou dalšího vývoje.¹⁴⁷

Kramář očekával řešení české otázky od carského Ruska, u kterého předpokládal vítězství ve válce. Předpokládal porážku a posléze zánik Rakouska-Uherska. Poté měla vzniknout Slovanská říše. Ta se měla skládat z ruské říše, království polského, království českého, carství bulharského, království srbského a království černohorského. V čele této obrovské říše měl stát ruský car.¹⁴⁸ Tento plán však ztroskotal, příčinou nezdaru nebyla vlastní chyba, ale odehrála se událost, se kterou nikdo v době vzniku tohoto plánu nepočítal, a to únorová revoluce v Rusku v roce 1917. Car byl zbaven moci a tu přebrala prozatímní vláda. Pád carismu v Rusku však znamenal také konec československé carofilsky orientované politiky.

Nejen tím se otevřela cesta k realizaci druhého plánu, který měl na svědomí T. G. Masaryk. Ten počítal po porážce Německa se vznikem samostatného československého státu. Na začátku projektu bylo počítáno s tím, že tento nově vytvořený stát bude královstvím. Českým králem se měl stát nějaký ze západních princů, nejlépe dánský, nebo belgický.¹⁴⁹

V důsledku první světové války došlo v Rakousku-Uhersku k odsunutí národnostní otázky do pozadí. Toto rozhodnutí vedlo některé české politiky¹⁵⁰ k preferování požadavku samostatnosti před federálním uspořádáním monarchie. Během roku 1916 začal oběma válčícím stranám vyrůstat nový nepřítel. V důsledku nepříznivých ekonomických a sociálních podmínek se začal projevovat odpor vůči válce, hlavní hybnou silou odporu byl proletariát válčících zemí.¹⁵¹ V Habsburské monarchii panovala katastrofální sociální situace. Válka se hluboko zaryla také do života české společnosti. Zpočátku přijala válku bez protestu, s vědomím povinnosti vůči říši, jíž byla součástí.¹⁵² Ale již během prvního roku války se začalo objevovat

---

¹⁴⁷ Jan GALANDAUER, *T. G. Masaryk a vznik ČSR*, Praha 1988, s. 5.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 6.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 8.

¹⁵⁰ Jednalo se hlavně o vůdce českého odboje v zahraničí. Mezi ně patřili Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik a Edvard Beneš.

¹⁵¹ K. PICHLÍK, *Bez legend*, s. 141.

¹⁵² R. KVAČEK, *První světová válka*, s. 60.

v řadách českých vojáků reptání a nespokojenost s válkou. Mnohým z vojáků chyběl „duch“, vědomí smyslu boje.¹⁵³

Od jara 1917 byl běh světových událostí ovlivněn dvěma důležitými činiteli: výsledkem ruské únorové revoluce a rozhodnutím Spojených států amerických vstoupit do války.¹⁵⁴ Revoluce v Rusku se jevila jako živelný výbuch, střelným prachem se stal hlad. Vyvolával demonstrace a stávky.¹⁵⁵ Představitelé Dohody¹⁵⁶ si byli vědomi, že nemohou čelit pronikání revolučních idejí do střední Evropy tím, že se budou snažit udržet při životě rakousko-uherskou říši.¹⁵⁷ Čeští diplomaté začali usilovně jednat se státy Dohody a výsledkem bylo, že státy Dohody uznaly nárok „československého národa“ na vlastní stát. 14. října 1918 byla ustanovena prozatímní československá vláda. Císař Karel I. se ještě snažil na poslední chvíli zachránit monarchii, když souhlasil, že se z říše stane spolkový stát. Bylo již ale příliš pozdě. Americký prezident Thomas Woodrow Wilson odpověděl císaři, že americká vláda již uznala Československou národní radu a uznává i národní požadavky Slovanů. Proto tedy pouze tyto národy mají rozhodnout o dalším osudu monarchie.¹⁵⁸ T. G. Masaryk tedy dosáhl cíle, který si vytyčil, a to získání mezinárodního politického souhlasu dohodových států s rozpadem Rakouska-Uherska.

17. října T. G. Masaryk zaslal americkému prezidentovi Wilsonovi „Prohlášení nezávislosti československého národa“. Wilson s ním souhlasil a nic nebránilo, aby bylo 18. října vyhlášeno v Paříži jako Washingtonská deklarace. V deklaraci se uvádí: „Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze o pokrok zaručí plnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slova, tisku a práva shromažďovacího a petičního. Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím“.¹⁵⁹ 28. října pražský lid zaplnil ulice a strhával znaky habsburské monarchie. Představitelé Národního výboru převzali do svých rukou místodržitelství a státní úřady. První prohlášení Národního výboru znělo: „Lide československý, vše co podnikáš, podnikáš

---

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Miloslav PECHA, *Státní převrat v říjnu 1918 v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1999, s. 70.

¹⁵⁵ R. KVAČEK, *První světová válka*, s. 82.

¹⁵⁶ Blok spojenců během první světové války. Nejvýznamnějšími členy byly Srbsko, Spojené království, Francie, Rusko, Itálie a Spojené státy americké.

¹⁵⁷ J. GALANDAUER, *T. G. Masaryk*, s. 32.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 34.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 34.

*od tohoto okamžiku jako nový svobodný člen velké rodiny samostatných, svobodných národů“.*¹⁶⁰

Byl to právě Čapek, který se jako telegrafický úředník první dozvěděl o státním převratu. Bylo asi deset hodin, když se dozvěděl o události, která se odehrávala v Praze.¹⁶¹ S obrovskou radostí se vydal do města a oznamoval to každému, koho potkal. Policisté, kteří ho slyšeli, mu hrozili, že ho zatknou. Čapek však pohotově vytáhl z kapsy telegrafickou zprávu a pokračoval v oznamování této radostné události. V té době se již městem táhly houfy lidí. Tisícíhlavé zástupy se kupily na náměstí, studenti dokonce vnikli do radnice, student Kříž vylezl na radní věž a zde vztyčil slovanský prapor. Další studenti vlezli na půdu, odkud házeli na náměstí prapory rakouských spojenců, kde je lidé zapálili. Poté se už šlo na říšského orla, umístěného na poště. Ujal se toho sám Čapek. Čapek na tuto událost vzpomíná takto: *„Nešel dolů jen tak Dravec, již hodně rezavý, skobami upevněn, nechtěl se dáti, až teprve když jsem otevřel okno v prvním poschodí a začal jím točit sem tam, slítl za ohromného nadšení tisícového zástupu na dlažbu“.*¹⁶² Pak se šlo na orla na hejtmanství, gymnázium atd. Jak sám Čapek vzpomínal: *„Bylo to divadlo, jakého málokdo zažil“.*¹⁶³ Tímto svým počínáním se nezapomenutelně zapsal do politických dějin Českých Budějovic. Své vzpomínky na státní převrat zvěčnil Čapek o deset let později do své knihy.¹⁶⁴

Národní výbor Čapka jmenoval prozatímním správcem poštovního úřadu. Provedl zde jazykovou očistu a reorganizaci úřadu. Jeho práce byla v Českých Budějovicích uznávána a v roce 1919 byl zvolen do českobudějovického zastupitelstva. V témže roce, přesněji v červnu, byl jmenován českobudějovickým městským archivářem, byl však odborně nevzdělaný a tak ho v roce 1930 vystřídal školený archivář Burian.¹⁶⁵ I přes tyto své osobní úspěchy však nadále zůstal věrný poštovní službě, dokonce psal o dějinách pošty v Českých Budějovicích.¹⁶⁶

---

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 38.

¹⁶¹ LA PNP, fond A. Heyduk, F. M. Čapek A. Heydukovi, 15. 11. 1918.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ František Miroslav ČAPEK, *Státní převrat v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1929, 182 s.

¹⁶⁵ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2006, s. 158.

¹⁶⁶ František Miroslav ČAPEK, *Dějiny poštovníctví od vzniku až podnes*, České Budějovice 1923, 39 s.

2. 2. 2. 3. Snahy o povýšení

František Miroslav Čapek působil na poštovním úřadě již od mládí, ihned od svého nástupu se ovšem musel vyrovnávat s nepřízní nadřízených osob. Dlouho čekal na povýšení, které se stále odkládalo. Zajisté to bylo zapříčiněno jeho negativním postojem k Rakousku-Uhersku. Několikrát se přihlásil do konkurzu, ale bohužel nikdy nebyl vybrán. Až v roce 1918, po státním převratu, byl jmenován, jak už bylo řečeno, prozatímním správcem. Byla mu přidělena těžká úloha, a to jazyková očista úřadu. Čapek si vedl na výbornou a povedlo se mu tento úkol splnit. Bohužel ani nyní se nedočkal povýšení, vrchním ředitelem byl nakonec jmenován Jan Zauf. I nová republika zapoměla na svého věrného úředníka.¹⁶⁷ O místo ředitele pošty v Českých Budějovicích se Čapek ucházel ještě několikrát. Konkrétně v letech 1924, 1929 a 1931, vždy mu bylo řečeno, že je ještě příliš mlád. Přitom mu v roce 1931 bylo již 59 let, čímž se již řadil mezi nejstarší uchazeče. Bohužel znovu mu bylo řečeno, že ještě není dostatečně starý. Za celý život mu nebylo dopřáno stát se vysokým úředníkem, to ho ale neodradilo od další práce. Věnoval se své literární a další veřejné činnosti.

2. 2. 3. Kandidatura do říšského parlamentu

František Miroslav Čapek působil zejména na jihočeském venkově. Byl zde velmi známý a uznávaný. Mnoho vesnických lidí si jej vážilo za jeho národní myšlení a jednání. Počátkem roku 1907 se objevily zprávy, že Čapek bude kandidovat na základě kompromisu mezi agrárníky, mladočechy a staročechy za říšského poslance. Čapek se k tomu sice ihned nevyjádřil, ale bylo jasné, že pokud kandidaturu přijme, bude zvolen. Lidé byli přesvědčeni, že o jejich osud by bylo v Čapkových rukou dobře postaráno. Následující 3 měsíce panoval na jihu Čech zmatek. Lidé stále nevěděli, kdo vlastně bude kandidovat. Čapek se následně rozhodl, že kandidaturu nepřijme. Tímto rozhodnutím vyvolal ve venkovských českobudějovických obcích zmatek. Na schůzi českobudějovické venkovské skupiny, konané na konci března 1907, za kterou měl Čapek kandidovat, byl nabádán, aby rozhodně kandidoval. Čapek si vyžádal na schůzi slovo, ve svém projevu poděkoval za důvěru, kterou by za normálních okolností považoval za poloviční vítězství. Dále pokračoval ve svém projevu: „*V dnešní době v boji o poslanecký mandát nerozhodují zbraně ducha, zvláště na českém jihu, kde*

---

¹⁶⁷ F. SMITKA, *Feuilleton. K sedesátce spisovatel Františka Miroslava Čapka*, Jihočeské listy, 25. ledna 1933.

*následkem nečinnosti politických stran panuje už dlouho jakési politické bezvládní. Ale zájmy českého národa jsou příliš důležité, pročež jest nezbytno, abychom tam měli zástupce, kteří by dovedli naše zájmy obhájit a kteří by postupem času dovedli i vybojovati samostatnost českého národa.*¹⁶⁸ Na konci své řeči Čapek prohlásil, že od kandidatury s konečnou platností upouští. Jako důvod uvedl, že v tuto dobu není možné zvítězit na základě vykonané práce, nýbrž pouze na základě agitace.

Tímto svým rozhodnutím se Čapek vzdal veřejné funkce, ve které by zřejmě mohl bojovat za své pojetí češství. Přesto ale stále veřejně působil a bojoval za český národ, který měl v srdci.

2. 2. 4. Další činnost a čestná občanství

Čapek byl velmi činný člověk. Vše co dělal, dělal s velkým úsilím a nasazením. Pilně se věnoval především jižním Čechám, celý život pracoval na poznání českého jihu s nadšením a láskou. Zajímal se zejména o výrazné osobnosti a exponované období. Podnikal také výpravy po jihočeském venkově, kde promlouval s lidmi. Na svých veřejných přednáškách nabádal k národnímu sebevědomí v době, kdy země patřila do národnostně heterogenní monarchie.

Jeho hlavní snaha směřovala především k poznání minulosti rodného kraje a zvláště jihočeského venkova. Kromě Lišovska a Novohradka se jedná hlavně o Doudlebsko,¹⁶⁹ které je s Čapkovým jménem nerozlučně spjato. Zájem o tuto oblast v něm probudil už profesor Josef Braniš¹⁷⁰ na českobudějovické reálce. Sám se s Doudlebskem blíže seznámil již v mládí během učitelského působení ve Střížově. Čapek si velmi oblíbil zejména obec Doudleby,¹⁷¹ a to zvláště zejména díky tradicím, které se zde po dlouhá léta dodržovaly. Vybudoval si zde letní sídlo. Jednalo se o malý domeček, kam Čapek často jezdíval a ukládal si zde nalezené předměty, dalo by se říci, že si zde budoval své vlastní muzeum. Čapek jezdíval do Doudleb vždy autobusem, po příjezdu navštěvoval své známé a sousedy, vždy jej některý z nich pozval na oběd, což se postupem času stalo již tradicí. Názory obyvatel obce na Čapka nebyly jednotné.

---

¹⁶⁸ *K ustanovení kandidatur v jižních Čechách*, Jihočeské listy, 27. března 1907.

¹⁶⁹ Doudlebsko je etnografický subregion v jižních Čechách. Jedná se o nejjižnější český region, na severu sousedí se Blatskem, na jihu jej ohraničuje Šumava a Novohradsko.

¹⁷⁰ Žil v letech 1853–1911.

¹⁷¹ Městečko ležící asi 10 km jižně od Českých Budějovic.

Někteří jej obdivovali pro jeho vlastenecký zápal, ale pro některé byl až příliš nacionalistický.

Důkladně zkoumal zdejší poměry a dějiny. Při hledání památek po Janu Žižkovi z Trocnova se mu podařilo nalézt v kostele u vesnice Střížov křtitelnicí, lidem nazývanou „Žižkova křtitelnice“. Podle starobylé tradice v ní byl Žižka křtěn, nové výzkumy tuto tradici potvrzují jako možnou. Žižkou se Čapek zabýval i nadále a k pětistému výročí smrti tohoto vojevůdce vydal knihu, zabývající se Žižkou a jeho rodištěm.¹⁷² Při putováním doudlebským krajem našel mnoho zajímavých objevů. Nejzávažnějším se ovšem stal objev pohanského kultovního místa a obětiště v Hrádku za Trhovými Sviny.¹⁷³ Jedná se o zvláštní polokruhovitou skupinu balvanů. Jeden z balvanů má na svém povrchu pravidelné, avšak přirozené rýhy. František Miroslav Čapek v těchto rýhách vytušil slovanské runové písmo.¹⁷⁴ Své výsledky bádání o této lokalitě a popis obřadů a rituálu, kterým mělo „skalní jeviště“ původně sloužit, shrnul Čapek v samostatné knize.¹⁷⁵

Čapek obešel celý tento krásný kraj, hovořil s nejstaršími pamětníky, sbíral lidové písně, zvyklosti a také předměty. Sestavil si slovník typického a velmi zajímavého nářečí, které sám nazýval „doudlebština“.¹⁷⁶ Čapek se správně domníval, že celý tento kraj byl pojmenován po kmenu Doudlebů. Podle starší odborné literatury měl tento kmen přijít na území Čech někdy mezi pátým a šestým stoletím našeho letopočtu.¹⁷⁷ Čapek se mylně domníval, že z tohoto kmene se vyvinuly dvě pokračovatelské větve, a sice Doudlebských z Doudleb a Daublebští ze Sternecku, což však nelze z pramenů nijak doložit.¹⁷⁸

Za mnoho let práce nashromáždil Čapek spousty národopisného materiálu a není tedy divu, že usiloval o založení vlastivědného muzea v Doudlebech, kde by uložil své sbírky a další materiály. Tato snaha nakonec nebyla zrealizována, a tak těsně před smrtí

---

¹⁷² František Miroslav ČAPEK, *Trocnov*, České Budějovice 1924, 45 s.

¹⁷³ Daniel KOVÁŘ, *Hlavní snahy Františka Miroslava Čapka směřovaly k poznání jihočeského venkova*, Českobudějovicko, 28. února 1996.

¹⁷⁴ Runy jsou znaky, podle jedné teorie odvozené pravděpodobně z písma etruského a řeckého. Tyto znakové sady se používaly v pozdním období rané době dějinné a v raném středověku.

¹⁷⁵ František Miroslav ČAPEK, *Vzácná památka v jihočeském Doudlebsku*, České Budějovice 1933, 140 s.

¹⁷⁶ Slovník je uložen v Jihočeském Muzeu, fond F. M. Čapek.

¹⁷⁷ Práce Dušana Třeštíka však celou kmenovou teorii osídlení Čech zpochybňuje. Srov. Dušan TŘEŠTÍK, *Mýty kmene Čechů*, Praha 2003.

¹⁷⁸ www.doudleby.com (13. 12. 2012). Více k tomu Tomáš STERNECK, *Mezi měšťany a šlechtou: dějiny rodu Daublebských ze Sternecku*, Brno 2009.

věnoval všechny své sbírky nově vzniklému lišovskému muzeu, v dnešní době jsou exponáty uloženy v Jihočeském muzeu.

Po svém velkolepém úspěchu spojeném s Kubatou se Čapek vrhl do další činnosti. Další cíl, který si vytyčil, bylo postavení pomníku, nebo zasazení pamětní desky na rodný dům Ondřeje Puklice. Ondřej Puklice ze Vztuh byl českobudějovický purkmistr, který se stal obětí spiknutí¹⁷⁹ v Českých Budějovicích a dne 25. května 1467 násilnou smrtí zemřel.¹⁸⁰ Čapek měl v úmyslu použít všech svých zkušeností, které získal při velkolepé Kubatovské akci. Stál u zrodu Spolku pro zbudování pomníku Ondřeji Puklicovi ze Vztuh v Českých Budějovicích, který vznikl 1. ledna 1907. Vybudování pomníku se mělo uskutečnit pomocí: „*a) pořádáním přednášek a rozprav nepolitických všelikého ducha, b) pořádáním veřejných schůzí, slavností a společenských zábav, c) veřejným tiskem, vydáváním a rozšiřováním brožur a spisů, d) užitím všech jiných podobných prostředků zákonitých, jimiž by se účelu spolkovému prospěti mohlo.*“¹⁸¹ Samozřejmě bylo zapotřebí určitého finančního jmění, aby bylo možné pomník vybudovat. Spolek počítal s několika možnostmi, kterými by získal potřebné finanční prostředky. Mezi tyto možnosti patřilo zápisné a příspěvky členů, dále veřejné sbírky a výtěžky plynoucí ze zábav.¹⁸² Záměr to byl zajisté chvályhodný, bohužel ale tuto svou snahu Čapek nedotáhl do úspěšného konce. Pomník se mu nepovedlo zrealizovat. Podle jeho vlastních slov: „*Nedošlo k uskutečnění proto, že ve vůdčích kruzích českých (August Zátka) nesdíleli názor náš. Bylo zde možno pozorovati jakous žárlivost*“.¹⁸³

Čapek se zajímal také o Český Krumlov, o kterém dokonce napsal celou knihu.¹⁸⁴ V dějinách Českého Krumlova jej zaujala další významná osobnost jihočeských dějin. Byl jím Jiří Bílek z Bílenberka, prelát a arciděkan krumlovský. Bílek se narodil někdy mezi lety 1586 a 1588, vzdělání získal v jezuitských školách. Po vysvěcení na kněze působil jako farář v Chrudimi, Kutné Hoře a Staré Boleslavi. V roce

---

¹⁷⁹ Puklice byl odpůrce Rožmberků a jejich německých přívrženců. Když byla uvalena klatba na českého krále Jiřího z Poděbrad, svolal městskou radu, kde bylo rozhodnuto uzavřít město. Jeho odpůrci Tomáš Frühauf a Matěj Rabenhaupt přichystali a vyvolali vzpuru, při které byl Ondřej Puklice ze Vztuh zavražděn.

¹⁸⁰ *Na paměť prvního českého vítězství*, Hlas lidu, 22. 11. 1906.

¹⁸¹ SOKA České Budějovice, fond F. M. Čapek, inv. č. 2, sign. II/1, kart.1, Spolek pro zbudování pomníku Ondřeji Puklicovi ze Vztuh v Českých Budějovicích.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ František Miroslav ČAPEK, *Český Krumlov*, České Budějovice 1913, 609 s.

1642 byl dosazen do Českého Krumlova.¹⁸⁵ Zde, podle Čapka, našel český lid v krajně zoufalé situaci, jako bezvládnou a bezmocnou menšinu. Bílek se rozhodl bojovat za národní sebevědomí a hrdost. Bojoval s Němci o kostel sv. Víta v Českém Krumlově, souboj skončil pro Bílka vítězně, český jazyk proti vůli německých konšelů byl slyšet nejen v kostele sv. Víta, který zůstal nadále českým, ale dokonce byl znovu zaveden do farní školy a i na radnici. Před svou smrtí založil nadaci k oslavě zemského patrona sv. Václava, aby starý český zpěv „Svatý Václave!“ byl každou neděli a svátek v kostele sv. Víta zpíván. Zemřel 25. května 1657.

Češi posílení Bílkovým duchem založili mezi lety 1879-1881 spolek Čtenářská beseda. Český lid se rozhodl, ve spolupráci s tímto spolkem, zasadit statečnému Bílkovi na starobylost budovu jezuitské koleje a prelatury pamětní desku, aby hlásala, kdo Bílek byl a co pro český lid v Českém Krumlově učinil. Deska byla odhalena 3. června 1934. Tohoto významného okamžiku se zúčastnil také František Miroslav Čapek. Byl pozván, aby zde pronesl slavnostní řeč. V té vzpomněl život arciděkana Bílka, připomněl památnou petici, prostřednictvím které, opírající se o přízeň Ferdinanda III., arcibiskupa z Harrachu a knížete ze Schwarzenbergu, odvrátil zabránění českého kostela sv. Víta německými kolonisty. Zdůraznil také, že se Bílek nezasloužil o vlast pouze svými činy, ale nadchnul k nim i jiné, zejména Bohuslava Balbína, který přišel do Krumlova v době nejtěžšího Bílkova zápasu za práva českého jazyka. Balbín, zde podle F. M. Čapka, poznal tvrdost bělohorských vítězů a vznítit v sobě lásku k uražené cti české vlasti, kterou pak ve svých dílech hájil.¹⁸⁶ Svou řeč Čapek ukončil, jak jinak, než národním povzbuzením: „*Bílek, pustiv se úspěšně v nerovný zápas, poučil nás, že i menšina, vyzbrojená mravní silou, svorností a nadšením, nemusí malomyslnět*“.¹⁸⁷ Po této řeči vůdce krumlovských Čechů dr. Kulich odevzdal památnou desku do ochrany krumlovské prelatury, zastoupené děkanem Kacerovským.

Město Lišov mělo a stále má mnoho významných rodáků. Jedním z nich byl také Jan Bohoněk.¹⁸⁸ Za první světové války působil jako legionář v ruské armádě. Bohužel v roce 1917 padl u Nikolajsk Ussurijského v Rusku. Zahynul krutou smrtí, a proto se ve městě rozhodli, že si zaslouží pamětní desku, která by byla umístěna na pomníku

---

¹⁸⁵ http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_jibibi.xml (2. 11. 2012).

¹⁸⁶ Karel ŠVESTKA, *Odhalení pamětní desky Jiřího Bílka z Bilemberka v Českém Krumlově*, Národní politika 1934, č. 153.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Narodil v Lišově 22. 3. 1894.

lišovských padlých. Slavností odhalení desky se odehrálo 31. července 1938, deska byla umístěna na vnitřní část pomníku. Slavnosti se zúčastnil také František Miroslav Čapek, pronesl zde projev, ve kterém poděkoval matce legionáře Bohoňka za velkou oběť, kterou přinesla vlasti a národu ztrátou milovaného syna. Vyjádřil se také k české poniženosti, kterou naši vojáci prožívali: „*Český voják v císařském kabátě, či lépe řečeno: rakouský voják s českou hlavou a českým srdce byl přímo symbolem naší národní poniženosti*“.¹⁸⁹

Čapek byl činný také ve spolkovém a kulturním životě. Svou práci věnoval zejména hasičstvu a sokolstvu. Za zmínku stojí zejména založení Sokola v jeho rodném Lišově v roce 1894 a založení sboru dobrovolných hasičů ve Střížově v roce 1895. Mezi jeho další úspěchy lze připočítat hlavní podíl na zbudování dvou mostů. Přes jeden z nich vede silnice z Besednice do Pořešína. A druhý, známější, spojuje Doudleby se Straňany. Doudleby byly vždy sužovány přívaly velké vody, která bránila cestě k blízkým Straňanům, kde měla většina sedláků své pozemky. Spojení mezi obcemi zajišťovala pouze dřevěná lávka, která přívaly vody většinou nevydržela. Stavba mostu však byla velmi finančně náročná, proto byl v roce 1905 založen „mostní spolek“. Spolek sdružoval většinu občanů obou obcí, kteří platili příspěvky na postavení mostu přes řeku Malši. Předsedou spolku byl František Miroslav Čapek, kterému se podařilo získat pro stavbu mostu státní finanční podporu. Stavba začala v roce 1928 a dne 25. srpna 1929 se konala v Doudlebech velká slavnost k otevření mostu, který byl nazván „Čapkův most“.¹⁹⁰

Jeho práce byla velmi uznávaná a mnohé obce jej jmenovaly svým čestným občanem. Jedná se o obce Zbudov, Pištín, Plástovice, Pašice, Sedlec, Česká Lhota, Novosedly, Mydlovary, Besednice, Doudleby, Straňany a zejména rodný Lišov. V Doudlebech byl jmenován čestným občan již v roce 1906, ale roku 1936 se jej zřekl. Jedním z důvodů tohoto rozhodnutí by mohl být jeho spor s vedením obce, které mu nedovolilo postavit si v obci vilu. V Lišově se mu této pocty dostalo až v roce 1938.

---

¹⁸⁹ Slavnost odhalení desky na pomníku padlých města Lišova legionáři Janu Bohoňkovi, Jihočeské listy, 2. srpna 1938.

¹⁹⁰ <http://www.hotelklor.com/okoli-hotelu/capkuv-most-nad-malsi-13.html> (6. 11. 2012)

2. 2. 5. Problémy se zákonem

Čapkovo vlastenecké zaujetí a jednání se mnohokrát střetlo s nepochopením rakouské cenzury. Pro své vlastenecké jednání byl několikrát zatčen a dokonce souzen. Nakonec byl vždy osvobozen, ale pro jistotu byl pečlivě pozorován. Poprvé byl vyšetřován za velezradu v roce 1910, v Besednicích měl jednu ze svých mnoha slavnostních řečí, bohužel byl na základě této řeči udán a vyšetřován. Za první světové války byl také několikrát udán, například v roce 1914 pro srbofilství a v roce 1916 pro rusofilství, národní agitaci a další různé politické delikty.¹⁹¹

V roce 1914 byl udán jakýmsi židem, který poslouchal jeho filozofování o boji germánstva se slovanstvem.¹⁹² V tehdejší době nebyla takováto udání nic neobvyklého. Již před zasedáním soudního senátu Čapek tušil, že z tohoto incidentu vyjde bez úhony, poněvadž i jiní byli osvobozeni, nakonec tedy byl osvobozen také a celá záležitost byla uzavřena.

Ani během druhé světové války to neměl Čapek lehké. V této době trpěl těžkou nemocí (měl žaludeční vředy). I Němci si byli vědomi dřívější Čapkovy činnosti a znovu jej hlídali a stíhali, jen během roku 1942 měl tři domácí prohlídky.¹⁹³ V listopadu roku 1942 byl dokonce zatčen, ale pro svou nemoc byl výjimečně ponechán v domácí vazbě s ostrahou.¹⁹⁴

Během svého života se Čapek dopustil mnoha činů, které mu nemohli Němci zapomenout, jednalo se především o událost z 28. října 1918. Sám jeho dobrý přítel Heyduk o něm napsal: „Čapek je jako orel s podvázanými křídly“,¹⁹⁵ čímž chtěl říci, že Čapkova činnost a průbojnost je spoutána a nelze ji plně rozvinout.

Na sklonku Čapkova života bohužel u nás panovaly takové poměry, které nedovolovaly o Čapkovi uvést takřka ani zmínku. I sám Čapek měl obavy, a proto již veřejně nevystupoval (na vině byla zajisté také jeho nemoc). Dokonce napsal svému příteli Frabšovi: „*Visí nade mnou Damoklův meč*“.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ František Václav BOUCHAL, *Feuilleton. František Miroslav Čapek (K padesátým narozeninám)*, Jihočeské listy, 20. ledna 1923.

¹⁹² LA PNP, fond A. Heyduk, F. M. Čapek A. Heydukovi, 25. 10. 1914.

¹⁹³ Bydlel na adrese: Ulice doktora Zátky číslo 31, České Budějovice

¹⁹⁴ LA PNP, fond F. S. Frabša, F. M. Čapek F. S. Frabšovi, 28. 10. 1942.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž.

2. 3. Korespondence s přáteli

František Miroslav Čapek si dopisoval s mnoha osobami, některé patřily mezi významné osoby své doby, některé byly známy o něco méně, ale často zastávaly důležité veřejné funkce. Čapek vedl korespondenci například s tehdejší starostou Lišova Františkem Raindlem. Předmětem jejich korespondence byla zejména národopisná práce. Oba dva spolupracovali na poznávání jihočeského kraje, s apelem na Lišov. Za zmínku stojí například snaha F. M. Čapka upozornit na Václava Vaška, rodáka z Lišova, který zasvětil svůj život poznáváním lišovského okolí.¹⁹⁷ Raindl zasílal Čapkovi zejména mnoho děkovních dopisů, Čapek totiž věnoval místnímu muzeu mnoho předmětů a literárních sbírek. Oba dva mezi sebou pěstovali vzájemnou úctu. Čapek si ve svých dopisech pochvaloval spolupráci a skládal Raindlovi poklony, například: „*Jsem šťasten, že jsem našel ve Vás muže, který pochopil význam našeho společného počínu, přinášel oběti a vytrval*“.¹⁹⁸ Raindl nezapomněl a skládal Čapkovi také mnoho poklon, například: „*U příležitosti Vaší vzácné návštěvy v naší jihočeské metropoli si Vám dovoluji tlumočiti projev opravdové úcty a oddanosti*“.¹⁹⁹ Jejich vztah se vyvinul do takového stádia, že spolu vedli pravidelnou korespondenci, navzájem si posílali dopisy k Vánocům a narozeninám. V těchto dopisech si přáli zejména hodně štěstí a radosti, a to nejen sobě, ale také celé rodině.²⁰⁰

Čapek vedl korespondenci také s několika významnými osobnostmi. Jedná se zejména o přítele Karla Klostermanna, učitele z reálky v Písku Adolfa Heyduka, Františka Salesiuse Frabšu a Čenka Zíbrta.

Čapek vedl s Klostermannem korespondenci týkající se zejména Blat a okolí, poněvadž, jak jsem již zmínil, byl to právě Čapek, kdo seznámil Klostermanna s tímto okouzlujícím místem a dá se tedy říci, že se významným dílem zasloužil o vytvoření románu „*Mlhy na Blatech*“, který byl dokonce v roce 1943 zfilmován.

Čapek si dopisoval také s významným českým kulturním historikem a etnografem Čenkem Zíbrtem.²⁰¹ Čapek si byl samozřejmě vědom, jakou významnou osobností Zíbrt je, a snažil se toho využít ve svůj prospěch. Ihned po vydání svého spisu

¹⁹⁷ SOKA České Budějovice, fond F. M. Čapek, kart. 1, sign. I/1, inv. č. 1, F. M. Čapek Františku Raindlovi, 1. 1. 1944.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Tamtéž, František Raindl F. M. Čapkovi, 6. 5. 1937.

²⁰⁰ Tamtéž, F. M. Čapek Františku Raindlovi, 23. 12. 1942.

²⁰¹ Žil v letech 1864 – 1932.

o Českém Krumlově se snažil přesvědčit pana profesora, aby na něj upozornil, či ho dokonce doporučil ve vyšších kruzích.²⁰² Stěžuje se Zíbrtovi na situaci, která panovala v Českém Krumlově, zejména tedy v městském muzeu. Nejvíce mu bylo proti kůži, že „celý výbor je německý. Němci sice vyhrávají jedno místo Čechům, ale sami si jej ustanoví a tím jest člověk jim neškodný, národnostně bezbranný“.²⁰³ Také ho informuje o své práci, v dopisech často rozebírá svá díla a někdy dokonce posílá návrh, často teprve rozpracované knihy, jako například v případě Kašpara Zdeňka Kaplíře.²⁰⁴ Čapek sepsal spis o tomto obránci Vídně proti Turkům.²⁰⁵ Ve svém dopise naznačuje obsah svého spisu, zároveň ale prosí profesora Zíbrta, ať si to prozatím nechá pro sebe, aby se toho neujal někdo další.²⁰⁶

S Františkem Salesiusem Frabšou²⁰⁷ vedl Čapek korespondenci převážně až ke konci svého bohatého života. Stěžuje si zde také na České Budějovice, ve kterých prožil velkou část života. Nejvíce mu vadilo, že vždy byly a budou městem německým.²⁰⁸ Samozřejmě ale nemohl opomenout svá díla, zejména zde upozorňuje na svůj první a nejdůležitější spis: „Kubata dal hlavu za Blata“.²⁰⁹ Z korespondence lze ovšem také vyčíst, jak Čapek prožíval druhou světovou válku, velmi často líčí své pocity plné nejistoty a úzkosti.²¹⁰

Velmi obsáhlou a četnou korespondenci vedl Čapek se svým velmi dobrým a starým přítelem Adolfem Heydukem. Ve svých dopisech se Čapek velmi často vracel ke Kubatovi a činnosti s ním spojenou, děkoval Heydukovi za účast a proslov při odhalování pomníku. Pravidelně si také blahopřáli k Vánocům, narozeninám a dokonce také ke svátku. Čapek velmi často blahopřál Heydukovi za celý blatský lid, blahopřání byla velmi vzletná a plná úcty, jako příklad lze uvést: „Laskavý Mistře náš! Kladu si za milou povinnost tlumočiti Vám vroucí pozdrav a složiti hold lásky a úcty k osobě Vaší u příležitosti Vašich vzácných jmenin. Lid blatský jest Vám z celé své duše oddán“.²¹¹ Je samozřejmé, že Čapek měl v Heyduka plnou důvěru a nebál se mu sdělit své plány do

---

²⁰² LA PNP, fond Č. Zíbrt, F. M. Čapek Č. Zíbrtovi, 25. 8. 1913.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Český šlechtic a vojevůdce ve službách Habsburků, žil v letech 1611 – 1686.

²⁰⁵ Obléhání Vídně se uskutečnilo v roce 1683.

²⁰⁶ LA PNP, fond Č. Zíbrt, F. M. Čapek Č. Zíbrtovi, 3. 10. 1911.

²⁰⁷ Žil v letech 1887–1956.

²⁰⁸ LA PNP, fond F. S. Frabša, F. M. Čapek F. S. Frabšovi, 28. 10. 1942.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž, F. M. Čapek F. S. Frabšovi, 20. 6. 1943.

²¹¹ LA PNP, fond A. Heyduk, F. M. Čapek A. Heydukovi, České Budějovice, 16. 6. 1906.

dalších let. Již v roce 1910 informoval Heyduka, že dokončuje spis o Českém Krumlově a poté má v plánu vrhnout se na Trocnov a Žižku a posléze pak na Kapliře.²¹² Velmi často se Čapek ve své korespondenci uchyloval k popisu událostí, které se mu přihodily. Velmi důkladně líčí například události z roku 1914, kdy byl udán za velezradu a posléze se pouští do polemik týkajících se dalšího uspořádání Rakouska-Uherska. Dá se říci, že nesouhlasil s myšlenkou Palackého austroslavismu,²¹³ nýbrž tvrdil, že Rakousko se má stát středoevropským státem pod protektorátem Německa.²¹⁴ Obával se totiž toho, že se můžeme stát vazalem Německa podobně jako například Bavorsko a Sasko.²¹⁵ Nemohl samozřejmě opomenout ani události kolem 28. října 1918. Čapek velmi živě líčí svou činnost v tento, pro český národ, důležitý den. Z dopisu leze vyčíst převelikou radost ze vzniku Československa. Zvolání jako: „*Jsmo svobodni, volni a šťastni, a bodá, že jimi navždy zůstaneme!*“,²¹⁶ nebo „*Dnes můžeme říci, že svobodu svou jsme nedostali darem, nýbrž že jsme si ji vydobyli, vybojovali, potoky krve zaplatili*“.²¹⁷ Svědčí o opravdové radosti a zadostiučinění, kterého samozřejmě dosáhl i sám Čapek. Ve všech dopisech adresovaných Heydukovi neopomněl Čapek vyjádřit úctu ke svému příteli. Příkladem lze uvést: „*Často vzpomínám na Písecký ústav, kde jsem měl vzácné vzory v osobách milých učitelů. A to obzvláště Vaší Slovnosti, jež byla mi ne pouhým učitelem, ale vždy vzácně laskavým přítelem a rádcem. Jak rád vzpomínám slov Vašich, dnes ještě v srdci hluboko vrytých*“.²¹⁸

Čapek se ve své korespondenci často uchyloval k vypravování minulých událostí, které se mu přihodily. Za povšimnutí ovšem stojí zejména jeho vyjádření o sobě a své činnosti. Čapek v žádném dopise nezapomněl zmínit svou zásluhu, zejména co se týče Kubaty. Jeho vyjádření často hraničila až se sebechválou, jako ilustrativní příklady lze uvést: „*Já dal do celé akce přes 500 zlatých, kryl jsem veškeré výlohy s korespondencí, a ta byla obrovská, s přednáškami, těch konal jsem přes 50, výlohy se slavnostmi atd., věnoval jsem duševní práci, klid i volný čas*“.²¹⁹ Nebo také: „*Dobře po desetileté práci rozpoznal jsem v lidu Blatském touhu oživit památku Kubatova*

---

²¹² Tamtéž, F. M. Čapek A. Heydukovi, 26. 3. 1910.

²¹³ Federace slovanských národů střední Evropy, žijících na území Habsburské monarchie, s výraznou samosprávou.

²¹⁴ LA PNP, fond A. Heyduk, F. M. Čapek A. Heydukovi, 25. 10. 1914.

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Tamtéž, F. M. Čapek A. Heydukovi, České Budějovice, 15. 11. 1918.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Tamtéž, F. M. Čapek A. Heydukovi, 5. 6. 1904.

²¹⁹ Tamtéž, fond Č. Zíbrt, F. M. Čapek Č. Zíbrtovi 20. 1. 1905.

pomníku“.²²⁰ Pro někoho až jako troufalé mohou vyznít další vyjádření Čapka o své činnosti. Za zmínku stojí zejména dvě vyjádření. První pochází z korespondence s Adolfem Heydukem a zní: „*Nemluvil jsem k lidu, nýbrž lid mluvil ze mne, já byl tedy jen tlumočnickem v jeho duši skrytých přání*“.²²¹ A druhý pochází z korespondence s Františkem Salesiusem Frabšou, Čapek již v tuto dobu tušil, že se blíží konec jeho života, a tak shrnul veškerou svou činnost. Jako ilustrativní příklad lze uvést úryvek: „*Pravda, zpopularizoval jsem málo známá Blata Zbudovská, či Svobodná, zvaná též Kubatova a vybudoval tam jejich hrdinnému bojovníkovi na jich svobodu r. 1904 krásný, 10m vysoký pomník, či založil ve Zbudově Kubatovu školu, nesoucí jeho krásný reliéf a tím vytvořil z nich dnes známou historickou jednotku, nebo zdůraznil-li jsem význam Doudlebska, jihočeského kraje, obsahujícího Svinevsko, Kaplicko, Česko-Krumlovsko a část Budějovicka*“.²²²

Jak jsem již zmínil, někomu se mohou tato tvrzení zdát až příliš sebechvalná a troufalá, ale na obranu Čapka musím uvést, že jeho činnost a s ní spojené výsledky byly úctyhodné, a tudíž si tuto chválu zajisté zasloužil.

2. 4. Sklonek života

František Miroslav Čapek si byl vědom, že se pomalu uzavírá jeho životní kapitola. Bohužel ani na konci svého života se nedočkal zaslouženého klidu a odpočinku. Nacisté jej stále velmi často kontrolovali a nenechali v klidu, do toho jej zasáhla nemoc a nakonec také obtíže s místem posledního odpočinku.

2. 4. 1. Prožitek 2. světové války

Čapek prožíval druhou světovou válku velmi těžce, nejenže se gestapo zaměřilo na něho, ale také na jeho jediného syna Miroslava. Čapek velmi těžce nesl osud, který ho potkal. Jeho srdce i duše byly rozervány úzkostí.²²³ Miroslav byl zatčen a odvezen do Terezína. Čapek o něm měl od té doby pouze útržkovité informace a žil v nejistotě o jeho budoucnost. Těžkost těchto chvil dokládá také úryvek z dopisu, zasláného Frabšovi na začátku roku 1945: „*Jen víra, že se vrátí, mne sílí a nastane klid, abych mohl klidněji pokračovati v práci aspoň tak, aby nezanikla a nepřišlo nazmar, to co jsem po 50 let*

---

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž, fond A. Heyduk, F. M. Čapek A. Heydukovi, 7. 3. 1914.

²²² Tamtéž, fond F. S. Frabša, F. M. Čapek F. S. Frabšovi, 21. 1. 1944.

²²³ Tamtéž, fond F. S. Frabša, F. M. Čapek F. S. Frabšovi, 1. 1. 1945.

střádal.“ Tento úryvek dokládá, v jaké těžké životní situaci se Čapek nacházel. Toto období bylo pro něj těžké také díky celkové situaci v Českých Budějovicích, Čapek se zde necítil bezpečně a zažíval pocity osobní nejistoty.²²⁴ Tyto okolnosti ho donutily, aby opustil Budějovice a usadil se v Doudlebech, kde na sebe neupozorňoval a doufal v brzký konec války a lepší budoucnost národa. I v tomto, nejen pro Čapka, nelehkém období ale nezahálel a stále myslel na český lid a svou práci. Jak sám napsal Frabšovi, měl toho ještě hodně v mysli, co chtěl vykonat, ale vše se odvíjelo od jeho zdraví a poměrů.²²⁵

2. 4. 2. Nemoc

Čapka kromě psychické úzkosti a osobní nejistoty trápila ke konci života také nepříjemná nemoc, která u něj proběhla někdy v průběhu války, není zcela jasné, kdy přesně. Často ho trápily žaludeční vředy, které občas praskly a krvácely. Čím déle nemoc přetrvávala, tím Čapek více trpěl. Mnohdy musel být hospitalizován v nemocnici, kde trávil i několik měsíců. Avšak, jak sám uváděl, léčení mu příliš nepomáhalo. Často se cítil velmi bídne a jediné, na co se zmohl, bylo ploužit se po světnici a nečinně polehávat.²²⁶ Nemoc Čapka velmi trápila a brala mu mnoho sil, ale on jí dokázal dlouho vzdorovat a bojovat proti ní.

2. 4. 3. Snaha o hrob v Lišově

S přibývajícím věkem a stále zhoršující se nemocí Čapek přemýšlel nad smrtí a nad místem svého posledního odpočinku. Jako rodilý lišovan toužil být pochován právě ve svém rodném městě. Poslal žádost na úřad o přidělení hrobu, který si náhodně vybral o několik let dříve při své návštěvě místního hřbitova. Jednalo se o zpustlý hrob u hlavní cesty. Kolem jdoucí hrobařka mu tehdy sdělila, že je k dispozici, a tak Čapek zaslal na úřad zálohu a čekal na reakci.²²⁷ V březnu 1944 mu přišla odpověď, která ho potěšila. V obci se rozhodli, že mu vyhoví, a přidělili mu místo mezi spoluobčany.²²⁸ Netušil však, že tímto svým počínáním píchl do vosího hnízda. Vybral si totiž hrob, který byl již zadaný. Čapkem vybraný hrob, byl totiž majetkem rodiny Slámů a v tomto

---

²²⁴ Tamtéž, F. M. Čapek F. S. Frabšovi, 20. 6. 1943.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Tamtéž, F. M. Čapek F. S. Frabšovi, 1. 1. 1944.

²²⁷ SOkA České Budějovice, fond F. M. Čapek, kart. 1, sign. I/1, inv. č. 1, F. M. Čapek Františku Raindlovi, 12. 8. 1944.

²²⁸ Tamtéž.

hrobě byl dokonce již uložen jeden člen rodiny, Karel Sláma.²²⁹ Čapek obdržel dopis od jednoho z členů této rodiny, přesněji od Mathiase Slámy, člena mödlingské větve rodiny Slámů z Lišova. Sláma v dopise Čapkovi vysvětluje situaci, která nastala. Oznamuje mu, že hrob je již obsazen a rodina se jej nehodlá vzdát. Sláma dává najevo svou nespokojenost s Čapkovým rozhodnutím, tj. snahou být uložen právě v jejich hrobě. Tuto silnou nespokojenost lze vyčíst z celého psaní, které Čapek obdržel, jako příklad lze uvést: „*Jistě Vám byla nabízena jiná vhodná a čestná místa, nemůžete přece lpěti na hrobce, která je v majetku tak početné rodiny, jak je naše.*“²³⁰ I samotnému Čapkovi se tento útok na něj zdál až příliš hrubý a neopodstatněný, poněvadž Čapek samozřejmě nevěděl, že jím vybraný hrob je majetkem rodiny Slámů.²³¹ Sláma ovšem chtěl tento incident co nejdříve ukončit, a proto Čapka prosil, aby v zájmu klidného vyřízení této záležitosti od svého rozhodnutí, přání být pochován v hrobě jejich rodiny upustil.²³² Zároveň ale také upozornil Čapka, že v případě setrvání jeho úmyslu je připraven domáhat se náhrady za stavební náklady.²³³

Čapek ovšem nehodlal toto nedorozumění hnát do sporu, a proto se rozhodl odstoupit od svého úmyslu být pochován v hrobě rodiny Slámů. V dopise psaném svému příteli Raindlovi se Čapek vyjadřuje k této situaci velmi diplomaticky. „*Bude snad nejlepší, když se oné rodině vyhoví, ať má či nemá nárok, aspoň dá pokoj.*“²³⁴ Nakonec se tedy jeho přání nesplnilo, ale Čapek se k tomu postavil s nadhledem a s důvtipem. Celou tuto záležitost zakončil Čapek sdělením: „*Já za „zubatou“ nepospíchám, neboť bych rád ještě něco užitečného vykonal a to zvláště pro rodný Lišov.*“²³⁵

2. 4. 4. Smrt a pohřeb v Českých Budějovicích

František Miroslav Čapek, ač nemocen, přečkal nejhorší léta českého národa. Po skončení války již nebyl veřejně činný, což se dá samozřejmě přičíst jeho pokročilému

---

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Tamtéž, Mathias Sláma F. M. Čapkovi, 31. 7. 1944.

²³¹ Tamtéž, F. M. Čapek Františku Raindlovi, 12. 8. 1944.

²³² Tamtéž.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Tamtéž, F. M. Čapek Františku Raindlovi, 17. 9. 1944

²³⁵ Tamtéž, F. M. Čapek Františku Raindlovi, 12. 8. 1944.

věku a nemoci, která jej trápila již několik let. Většinu času trávil ve svém domě v ulici Dr. Zátky.²³⁶

František Miroslav Čapek zemřel 23. února 1946. Pohřeb se konal v sobotu 2. března.²³⁷ Bohužel se mu již během života nepodařilo sehnat hrob v Lišově, a tak je pochován na hřbitově sv. Otýlie v Českých Budějovicích.²³⁸

---

²³⁶ Dnešní Zátkovo nábřeží.

²³⁷ *Zemřel František Miroslav Čapek*, Svobodné slovo, 5. března 1946.

²³⁸ D. KOVÁŘ, *Hlavní snahy Františka Miroslava Čapka směřovaly k poznání jihočeského venkova*, Českobudějovicko, 28. února 1996.

3. Literární tvorba

3. 1. F. M. Čapek jako regionální historik

František Miroslav Čapek sice nevystudoval žádný obor spojený s historií, ale to mu nebránilo zkoumat svůj milovaný jihočeský kraj. O výsledcích svých bádání uveřejnil mnoho článků, brožurek a také knih. Celkem se jednalo o 14 brožur a knih (příloha č. 12). Ve většině případu knihy pojednávaly o jižních Čechách nebo byly s nimi spojeny. Díky své regionálně-historické práci byl Čapek velmi oblíben u venkovského lidu, který ho v jeho tvorbě vždy podporoval. Sice jeho práce nejsou metodologicky ani odborně dokonalé, ale tyto neduhy se Čapek snažil zmírnit vášnivým zaujetím pro své vytčené cíle a důsledností své záměry uskutečnit. Čapka je možné charakterizovat také podle základních motivů, které vytyčil Petr Vorel ve své knize, která byla zmíněna již na začátku této práce. Ačkoliv Vorel argumentuje, že primární motivací, která stojí na počátku většiny regionálních prací je vědecko-výzkumná motivace,²³⁹ tak u Čapka je to dle mého názoru až sekundární motivace. Samozřejmě, že i Čapek měl zajisté ambice objevit něco nového, či dokonce překotného pro naše dějiny. Především ale chtěl oslavit, popsat a analyzovat svůj milovaný kraj. Dá se tedy říci, že u něj převažovala především citově-motivační složka. U této motivace má badatel několik nesporných výhod, které dokázal Čapek naplno využít. Jedná se především o důvěrnou znalost terénu, přírodně-geografických souvislostí a také hmotných reálií regionu, kterým se badatel zabývá.²⁴⁰

I když Čapek žil již v době, kdy vedoucí úlohu v našem dějepisectví zaujal historicismus a pozitivismus, tak ho nelze řadit mezi historiky, kteří jím byli ve velké míře ovlivněni. Spíše lze Čapka charakterizovat jako romantického historika pro jeho snahu najít v historii podporu ke zlepšení politické situace v Čechách. Dalšími aspekty, kterými se řadí mezi romantiky je jeho důraz na cit a na národ. V současné době nelze na jeho díla nahlížet z historické perspektivy, poněvadž v žádném případě nesplňují požadavky moderní vědy a v mnoha případech Čapek pojednává o záležitostech, které jsou v dnešní době interpretovány již jinak, nebo jsou dokonce úplně vyvráceny. Při jeho kritice musíme brát zřetel na to, že Čapek vycházel z pramenů a poznání, které byly na počátku 20. století platné a přijímané.

---

²³⁹ P. VOREL, *Základy*, s. 26.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 27.

Na následujících stranách se pokusím přiblížit některá jeho díla.

3. 2. Rychtář Kubata dal hlavu za Blata

První a také svou nejslavnější knihu vydal František Miroslav Čapek již v roce 1901. Kniha se zabývá pověstí o rychtáři Kubatovi, který bojoval za práva blatských sedláků. Čapek nazval svou práci symbolicky: *Rychtář Kubata dal hlavu za Blata*.²⁴¹

Kniha se zabývá sporem blatských sedláků s Adamem II. z Hradce,²⁴² kterému jako majiteli Hlubockého panství patřila také Blata. Příčiny tohoto sporu a jeho vyvrcholení jsem již přiblížil v kapitolách 2. 2. 1. 1 a 2. 2. 1. 2. Nebudu tedy znovu popisovat tento spor. Čapek se jím samozřejmě zabývá ve své knize daleko podrobněji, ovšem mnohdy se jedná pouze o přepis rozhovorů Kubaty s ostatními aktéry tohoto sporu. Velká část knihy je věnována dohadům mezi Kubatou a hejtmanem panství, posléze se samotným Adamem II. z Hradce. Kubata se snažil bránit práva svých blatských „bratří“. Jeho naprostou oddanost lze vyčíst z mnoha Čapkem uvedených citátů, jako příklad lze uvést Kubatovu řeč při své obhajobě: „*Než hanebně se domů vrátit, raději zde zemřít, uprostřed těchto našich lánů, uprostřed svobody. To mně, i všem, co tuto stojí, srdce pevně káže*“.²⁴³ Jak oddaný byl Kubata svému přesvědčení, stejně tak neústupný byl také Adam II. z Hradce. Jeho přesvědčení o svých právech, můžeme pozorovat na mnoha místech, jako ilustraci můžeme uvést tento úryvek: „*Nechť pokračuje, ten smělec mne zajímá, nechť klamy a bludy své přednese, ať víme, o čem lid přesvědčiti, snad jen tak k pravému poznání přijdou!*“.²⁴⁴ Jak již dobře víme, spor skončil podle očekávání, tedy vítězstvím Adama II. z Hradce a popravou Jakuba Kubaty, rychtáře z Blat.

Celá kniha je protkána mnoha citáty. Dá se říci, že právě tyto rozhovory tvoří většinu knihy. Někdy je toto množství až zarážející, neboť lze těžko předpokládat, že se dochovalo tolik dokumentů z tak dávné doby. Musíme tedy předpokládat, že Čapek v této knize využil mnoho ze své bujné fantazie.

Ke knize lze mít mnoho výtek, samozřejmě oprávněných. Čapek při tvorbě této své první publikace nedbal zásad historické práce, především tedy co se týká kritiky

---

²⁴¹ F. M. ČAPEK, *Rychtář Kubata dal hlavu za Blata*, České Budějovice 1901, 170 s.

²⁴² Rod pánů z Hradce získal Blata v roce 1562, prvním majitelem z toho rodu byl Jáchym z Hradce.

²⁴³ F. M. ČAPEK, *Rychtář*, s. 154.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 152.

pramenů. V této knize se také projevuje Čapkova nezkušenost a absence historického vzdělání. Můžeme to pozorovat na mnoha místech knihy, kde se Čapek pouští do rozsáhlých popisů, aniž by je měl podložené prameny. Při četbě této knihy musíme brát v úvahu všechny tyto nedostatky.

3. 3. Doudlebsko. Děj a paměti bývalé župy Dúdlebské

Knihy o bývalé župě Dúdlebské je druhé literární pojednání Františka Miroslava Čapka. Kniha vyšla v roce 1902 v Českých Budějovicích. F. M. Čapek knihu vydal vlastním nákladem. Při tvorbě této knihy vycházel především z dochovaných historických pramenů, které měl k dispozici. Jednalo se především o písemné záznamy o Dúdlebské župě, které se Čapek snažil shromáždit.

Čapek v této knize považuje kmen Dúdlebanu za jeden z nejstarších slovanských kmenů, který se usadil na území Čech. Snaží se zde vytyčit hranice této bývalé župy. Obecně tuto hranici vytyčil již profesor Braniš, a to tak, že Dúdlebi se rozkládá jižně od Českých Budějovic po obou stranách Malše.²⁴⁵ Čapek se snaží tuto hranici vytyčit přesněji. Snažil se zde přesně vymezit severní a jižní hranici.

Uvádí zde, že kmen se odtrhl od svých slovanských bratrů a vydal se na jih české vlasti. Zde si vybudovali pevný hrad, který nazvali podle jména svého kmene „Doudlebi“. Doudlebský lid se snažil zůstat co nejvíce pohromadě, aby si zajistil bezpečí. K bezpečí měl přispět také již zmíněný hrad, ten ale neměl sloužit pouze jako ochranná instituce. Podle Čapka měl hrad sloužit také jako: „*střed politického života lidu scházejícího se zde ke sněmům, k soudům a ke konání obřadů náboženských*“.²⁴⁶ Velmi zajímavou pasáž tvoří Čapkovy domněnky o náboženství kmene. Čapek uvádí, že kmen věřil v několik tzv. „velkožiznivých“ bohů, kterým bylo potřeba přinášet oběti na obětiště, které se údajně nacházela v blízkosti samotného hradiště. Jak jsem již zmiňoval, Čapek se domníval, že bylo uctíváno několik bohů. Samozřejmě se jednalo o dva základní bohy a tudíž boha dobra Běloboha a boha zla Zloboha.²⁴⁷ Vedle těchto dvou bohů autor zmiňuje ještě několik dalších, například bohyni vody Mořenu a Radohosta, boha střežícího říši mrtvých.

---

²⁴⁵ František Miroslav ČAPEK, *Doudlebsko. Děj a paměti bývalé župy Dúdlebské*. České Budějovice 1902, s. 1.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 4.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 8.

Obyvatelé vesnic byli velmi často zpříbuzněni a tudíž si byli všichni rovni. V takovéto společnosti měl hlavní slovo otec, neboli „stařešina“, kterému byli ostatní podřízeni. Každý poslouchal, co „stařešina“ nařídil, každý pracoval, jak on rozkázal a jak mu bylo vyměřeno a vymezeno. Vše měli společné, zkrátka se řídili heslem: „*svornost, rovnost a bratrství*“.²⁴⁸ Práce byla v rámci rodu rozdělena podle schopností a podle síly jednotlivých mužů. Ti nejsilnější pracovali na polích a v lesích, ti slabší například ošetřovali dobytek, nebo se věnovali řemeslu. Ženy měly na starost pouze domácnost.²⁴⁹

Čapek velmi živě a zajímavě líčí události z roku 630. Údajně se tehdy měli Frankové se svým králem Dagobertem vydat zpusťřit české země. Jejich cesta měla vést právě přes Doudlebsko. Doudlebský vladyka Dervan vyslal svého syna Ludvíka, aby útočníky zahnal. V kruté bitvě se nakonec povedlo útočníky odrazit, ale bohužel zde zemřel chrabrý hrdina Ludvík. Zdrcený Dervan se rozhodl vystrojít svému synovi a hrdinovi kmene velkolepý pohřeb, při kterém padlo mnoho dobytka za oběť bohu Radohostovi.²⁵⁰

Dúdlebané žili poklidný, monotónní a hlavně svobodný život až do 12. století, které přineslo změnu a rozvrat zaběhlých zvyklostí. Na území tohoto kmene začalo přicházet, se souhlasem panovníka, nové obyvatelstvo, tedy zejména německá šlechta, která si přinesla s sebou samozřejmě své obyčeje a svůj způsob života. Celý kraj se tedy začal pomalu germanizovat. Poslední ránou, kdysi svobodné župě Dúdlebské, zasadil Přemysl Otakar II., který věnoval Boleticko zlatokorunskému klášteru, a tím se Dúdlebsko ztenčilo na malé a téměř bezvýznamné panství vladycké.²⁵¹

Mocný český rod Rožmberků měl v plánu srazit osud této župy do propasti a rozšířit tak ještě více své, již tak rozsáhlé, území. Naštěstí však, jak uvádí Čapek: „*zazářila nad Doudlebskem spásná hvězda a ta seslala syna, který by rozmachu Rožmberskému konec učinil*“.²⁵² Tím synem byl všem známý zastánce pravdy Jan Žižka, syn zemana z Trocnova, který získal nejen svému rodnému kraji, nýbrž i celé vlasti nehynoucí slávu.²⁵³ Bohužel ani Žižkovi se nepodařilo obnovit zašlou slávu kraje

---

²⁴⁸ Tamtéž, s. 6.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 7.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 10-15.

²⁵¹ Tamtéž, s. 15-17.

²⁵² Tamtéž, s. 18.

²⁵³ Tamtéž.

doudlebského. Zásahu na úpadku kdysi velkého a mocného kraje mají podle Čapka také i samotní pánové doudlebští, kteří pomalu a jistě rozprodávali zbylé statky, a tak z kdysi slavné župy Dúdlebské zbylo na počátku 20. století malé městečko, s přibližně 300 obyvateli.²⁵⁴

Jak jsem již dříve zmínil, Čapek se mylně domníval, že ze staročeského rodu Doudlebského pocházely dvě pokračovatelské větve, a sice Doudlebští z Doudleb a Daublebští ze Sternecku. Následně ve své knize pokračuje v rozvoji této nesprávné domněnky a rozebírá historii obou rodů.

Domnívám se, že Čapek vytvořil tuto brožuru s prvotním cílem sepsat dějiny kraje, který ho doslova omámil svou bohatou národopisnou historií a také krásnou krajinou, která zde panovala. Při četbě knihy však narazíte na další, pro Čapka neméně důležitý motiv, kterým je nacionalismus a posílení českého národního cítění. Čapek velmi často zmiňuje svobodu Doudlebska a posléze boj o ni, především tedy v osobě Jana Žižky. Čapka velmi trápil stav, který v našich zemích panoval na počátku 20. století, ale co ho trápilo ještě více, byl postoj českého lidu k této situaci. Úsilí probudit a posílit snahu o národní emancipaci můžeme najít hned na několika místech. Jako příklad lze uvést: „*Byli to chlapíci, ti naši předkové! Na stráži stávali jako ohaři a vlkům cenící zuby dlaní vyráželi. A my dnes? Jen váháme! Vlku a jeho zvltné choutce se poddáváme, a místo aby rozplál se v nás odpor, trpělivě útisk snášíme*“.²⁵⁵

Při sepsání této knihy byl František Miroslav Čapek teprve na začátku své literární kariéry, což se také projevilo na kvalitě. Při tvorbě vycházel Čapek především z již zmíněných historických pramenů, bohužel ale příliš nedbal na kritické studium těchto pramenů. Právě tuto skutečnost vidím jako největší nedostatek této knihy. Další negativum spatřuji v přílišné představivosti autora, někdy jeho domněnky končí až iracionálními a zcela nepodloženými úvahami. Jedná se především o úvahu, že to byl právě kmen Doudlebů, který zastavil Franky při svém tažení.

K tomuto dílu lze mít zcela oprávněně několik metodologických i odborných výhrad, které jsou zajisté důsledkem absence historického vzdělání F. M. Čapka a také jeho nezkušenosti, zároveň však jde o dílko, které ve své době především bylo spojeno

---

²⁵⁴ Tamtéž, s. 19.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 24.

s emancipací jižních Čech, s posilováním české (a regionální, doudlebské) identity,²⁵⁶ v čemž nepochybně svou roli plnilo – role zakladatelského mýtu je zde nepřehlédnutelná, legitimizuje české nároky na danou oblast.

Doudlebsko bylo a stále je historicky velmi zajímavou oblastí. Vyšlo o něm mnoho děl, většinou ale pouze lokálního charakteru. Jedním z prvních autorů, který se tímto krajem zabýval, byl Josef Braniš.²⁵⁷ Právě s ním nejprve spolupracoval a posléze na něj navázal F. M. Čapek. Poté se tímto krajem zabírali především archeologové. Například Jiří Sláma ve své knize vyvrací názor, že Doudleby patřily Slavníkovcům, nýbrž šlo patrně o přemyslovské centrum.²⁵⁸ Ovšem celou teorii o existenci kmenů na našem území zpochybnil Dušan Třeštík ve své knize *Mýty kmene Čechů*.²⁵⁹ Třeštík uvádí, že noví osadníci dnešních Čech přišli někdy na přelomu 6. a 7. století s největší pravděpodobností z Panonie. Stěhování se zúčastnilo několik etnických skupin, jednou z takovýchto skupin byli nejspíše také Čechové. Mezi nově příchozími došlo zajisté k nějakému střetu se staršími osadníky, výsledkem však bylo vytvoření nového kmene Čechů. Od té doby žil, podle Třeštíka, na území Čech již jen jediný kmen.²⁶⁰ Po druhé světové válce se výzkum obrátil spíše na folklor. Z mnoha děl lze například uvést Lubomíra Soukupa a jeho *Písně z Doudlebska*²⁶¹, nebo dílo Emy Bělohávkové.²⁶²

3. 4. Český Krumlov

František Miroslav Čapek napsal a vydal v roce 1913 svou nejobsáhlejší knihu. Kniha nese název Český Krumlov a čítá celých 609 stran. Jak už bylo u Čapka zvykem, knihu uvedl na veřejnost vlastním nákladem.

Kniha začíná pojednáním Josefa Salaby o původu a smyslu jména Krumlov. Jedná se o debatu, ve které se snaží dokázat, že Krumlov je ryze české pojmenování a nikoliv německé, jak uvádějí někteří němečtí historikové, jako například Schmidt, který tvrdí, že město Krumlov je německého původu, neboť jeho zakladatelé byli Witigoti

---

²⁵⁶ Identita je často chápána jako vědomí svébytné totožnosti, jako soulad projevů chování a jednání člověka s jeho totožností (tohle chování patří k tobě) nebo jako ztotožnění se s někým jiným, se skupinou, ideou (tyto názory, hodnoty, jednání jsou mi vlastní). Pocit identity dodává pocit bezpečí, seberealizace apod. (www.czechkid.cz/si1120.html, 13. 2. 2013).

²⁵⁷ Josef BRANIŠ, *Osídlení Doudlebska*, Praha 1911.

²⁵⁸ Jiří SLÁMA, *Slavníkovci – významná či okrajová záležitost českých dějin 10. Století*, Archeologické rozhledy 47, 1995, s. 182 – 224.

²⁵⁹ Dušan TŘEŠTÍK, *Mýty kmene Čechů*, Praha 2003.

²⁶⁰ D. TŘEŠTÍK, *Mýty*, s. 97.

²⁶¹ Lubomír SOUKUP, *Písně z Doudlebska*, České Budějovice 1986.

²⁶² Ema BĚLOHLÁVKOVÁ, *Jihočeský doudlebský kraj*, České Budějovice 1963.

(Vizigóti).²⁶³ Jako další důkaz uvádí, že i první listina z roku 1336 byla napsána německy. Salaba naopak argumentuje, že všechny okolní osady jsou českého původu, jako příklad uvádí Chmelnou, Klet' či Třísov.²⁶⁴ Dále se zde zaobírá smyslem pojmenování Krumlov. Uvádí, že jméno je odvozeno nejspíše od pojmu kroma, což znamená okraj hrany či lemu. Od toho pojmu jsou vyvozena i další názvy, například Moravský Krumlov a Kreml. Také koncovka ov dokumentuje český název Krumlova. Z celé této debaty podle Salaby vyplývá, že pojmenování Krumlov je zajisté český.

Po tomto úvodu již nastupuje F. M. Čapek a začíná svůj výklad historie Českého Krumlova. Čapek se v knize dotýká velkého množství témat od samotné historie až po všední život obyvatel. Čapek samozřejmě začíná pro sebe typickým tématem a tím je útlak Čechů od kolonistů Němců. Avšak podle Čapka se české lid nedal a povstal, do jeho čela se postavil slavný Jan Žižka z Trocnova. Český lid ho následoval a bojoval proti kolonistům, vše nakonec skončilo porážkou na Lipanské pláni.

V další části se Čapek zaobírá vlastníky Krumlova. Jako první zmiňuje rod Vítkovců, zajímá se zejména od Vítka I. z Krumlova a jeho syna Závěše I, kteří udělali z Krumlova své opevněné sídlo. Nadále se zaobírá dalším vývojem toho rodu, připomíná také rozpor tohoto jihočeského rodu s Přemyslovci, především s Přemyslem Otakarem II. Dalším vlastníkem Krumlova se stala vedlejší větev Vítkovců Rožmberkové. Jako první se ujal vlády Jindřich z Rožmberka. Následné je v knize popsán osud všech rožmberských vládařů až po Petra Voka. Největší pozornost je věnována Vilému z Rožmberka a Petru Vokovi. Zdůrazněn je rok 1594, tedy rok, kdy Petr Vok přijal do svých služeb archiváře Březana. Mezníkem podle Čapka je však rok 1602, kdy Petr Vok opustil Český Krumlov a přenechal jej císaři Rudolfovi II. „ *Tím Krumlov, kolébka moci a slávy rodu Vítkovců z Krumlova a z Rožmberka po 4 stoletích dostal se do rukou cizích* “. ²⁶⁵ Tímto výrokem Čapek shrnul osud Českého Krumlova na počátku 17. století.

Avšak v císařských rukou Krumlov moc času nevydržel. Roku 1622 jej císař Ferdinand II. daroval Janu Oldřichu z Eggenberku. Tento rod vlastnil panství takřka 100 let. Roku 1719 jej převzali do svého vlastnictví Schwarzenbergové.

---

²⁶³ F. M. ČAPEK, *Český Krumlov*, s. 3.

²⁶⁴ Další příklady lze nalézt: F. M. ČAPEK, *Český Krumlov*, s. 7.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 98.

Po exkurzi do bohaté historie Českého Krumlova se Čapek pouští do popisu zámeckého areálu. Popis začíná přístupem ke hradu, Čapek Krumlov nazývá hradem.²⁶⁶ Zmiňuje také řadu přestaveb, kterými hrad prošel. O první se postarali již ranní Vítkovci, kteří vybudovali pro své potřeby nové obytné budovy, které byly nazvány novým hradem, původní starý hrad se posléze stal pouhým předhradím.²⁶⁷ Největší rozmach ovšem nastal v 16. století za Viléma z Rožmberku, který proměnil gotický hrad na renesanční sídlo. Krumlov se stal vrcholným dílem jeho i celého Rožmberského rodu.

Dále je zde popsán velmi důsledně interiér areálu. Autor líčí důsledně snad každou místnost hradu. Velká pozornost je věnována knihovně a reprezentativním sálům (např. Maškarní sál). Čapek neopomíná ani zahradu a divadlo.

Po vyčerpávajícím vyobrazení hradu a jeho nejbližšího okolí však autor nekončí. Pouští se do dějin celého města a následně také popisu nejvýznamnějších částí či staveb. Jedná se především o Latrán, který v dnešní době slouží jako předměstí hradu. Následně je zmíněna místní škola, která je prvně zmíněna již v roce 1372. Ve městě bylo také v roce 1588 založeno gymnázium, v knize je popsán jeho vývoj od počátku až do začátku 20. století. Nebylo zapomenuto ani na nemocnici, ta je známá už z počátku 15. století. Z dalších mnoha významných staveb zmíněných v knize, můžeme uvést ještě hotel Růže. Tento hotel vznikl z jezuitské koleje postavené již v 16. století. Přestavba na hotel byla dokončena koncem 19. století. Od té doby je tento hotel symbolem Českého Krumlova. Samozřejmě, že Čapek nemohl opomenout náměstí Českého Krumlova, zejména kašnu, která zde stojí již od roku 1577 a Mariánské sousoší postavené roku 1715. Ke spojení těchto staveb došlo v roce 1844.²⁶⁸

Čapek se pouští také do znázornění náboženských a národnostních poměrů. V těchto oblastech se velmi silně projevuje autorův názor na české dějiny, tedy na boj mezi Čechy a Němci, zejména tedy v národnostní problematice. Co se týče náboženství, tak podle Čapka dochází k rozmachu křesťanství až za Rožmberků, kteří začali stavět první kostely. Důležité pro křesťanství bylo také vybudování dvou klášterů v okolí Českého Krumlova. Jedná se o Vyšebrodský klášter vybudován v roce 1259 a klášter Zlatá Koruna, jež byl postaven o 4 roky později. Od 13. století dochází tedy ke

---

²⁶⁶ Dnes se užívá spíše název zámek, případně státní hrad a zámek.

²⁶⁷ F. M. ČAPEK, *Český Krumlov*, s. 113.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 168.

konfrontaci křesťanství a pohanství. Následně se zde také prosazuje husitství, které je ale poraženo v bitvě u Lipan roku 1434. Křesťanství (katolictví) se naplno prosazuje až po nástupu Ferdinanda I. na český trůn.²⁶⁹ Ferdinandovu vůli v Českém Krumlově vykonával především Vilém z Rožmberka. Změna nastala za Petra Voka, který povolil svobodu vyznání. Avšak po jeho smrti v roce 1611 nastala pro nekatolíky zlá doba. Již v roce 1615 začali být z Krumlova vypuzováni a když se v roce 1622 chopil moci nad městem Oldřich z Eggenberku, byl jejich osud zpečetěn, neboť Oldřich byl přísný katolík.

Co se týče národnostních poměrů, tak Čapek navazuje na debatu z úvodu knihy o pojmenování Krumlova. Samozřejmě se přiklání k českému původu města. Podle něj se Němci stali kolonisty nejspíše až po vybudování již dříve zmíněných klášterů ve Vyšším Brodě a ve Zlaté Koruně, také usuzuje, že přišli do Krumlova až jako jedna část kolonistů při založení městské osady. Němců stále přibývalo a z českého lidu se pomalu stávala menšina, tedy především v centru města a úřadech. Krumlovský venkov si zachoval většinou český ráz. Čapek usuzuje, že „*v podstatě v jádru svém byl Krumlov skutečně český*“.²⁷⁰ Němci však ihned uchvátili politickou moc a vtiskli Krumlovu německý ráz.²⁷¹ Němčina začala být zvýhodňována nad češtinou, ta se udržela zejména v kostelech, ale i zde musela o své místo bojovat. I když podle zemského práva měla být čeština jedinou státní řečí, zde to neplatilo. Čapek soudí, že tento stav byl pouze důkazem české snášenlivosti, ochoty a dobroty,²⁷² kdy Češi tolerovali německý jazyk.

Koexistence češtiny s němčinou trvala až do roku 1622, v tomto roce se stal pánem Krumlova Jan Oldřich z Eggenberku. Byl to přísný katolík, ale podle Čapka zejména Němec. Od tohoto roku docházelo k prosazování němectví nad češtvím. Čapek posléze zdlouhavě popisuje boj mezi Čechy a Němci, nezapomíná zmínit také preláta Bílka, o kterém jsem již psal výše.

Češi se však nevzdávali a snažili se prosadit, však na to měli podle Čapka také historické právo. Na konci 19. století se česká otázka prosazuje stále výrazněji. Nebylo to pouze v České Krumlově, ale také po celém království. Češi chtěli získat rovnoprávnost s Němci. Tato myšlenka zakotvila naplno i v samotném Krumlově a ráz

²⁶⁹ Ferdinand I. se stal českým králem v roce 1526.

²⁷⁰ F. M. ČAPEK, *Český Krumlov*, s. 323.

²⁷¹ Tamtéž, s. 324.

²⁷² Tamtéž, s. 342.

města dostával pomalu českou podobu. Němci se samozřejmě nechtěli vzdát a bojovali za svá práva. Stále drželi přední místa na úradech a těch se nechtěli vzdát, což podle něho dokazuje prohlášení z roku 1901. „*Radnice krumlovská je německá a přes její práh nesmí se dostat ani jediné slovo české*“.²⁷³

V době, kdy Čapek napsal tuto knihu, jsme stále byli součástí habsburské monarchie, a tudíž v Českém Krumlově stále panoval tento národnostní dualismus. Autor byl však přesvědčen, že Češi mají historické právo být vůdčí národností ve městě, a nabádal tedy českokrumlovský lid k boji za svá práva.

Na závěr lze uvést Čapkovo povzbuzení k boji: „*Češi sami pamětlivi svého poslání v Českém Krumlově, musí ve spojení s českým venkovem samo na sebe spoléhati. Těžký úkol mají, ale budou- li pokračovati podle logiky srdce a rozumu zakladatelů a křísitelů, pak hravě, dorozuměním mlčky, bez mluvení a psaní rozluští svůj problém národní, hospodářský a kolonizační. Čeká je ještě velký úkol a zakusí mnoho utrpení, ale utrpením dojdou k blahu*“.²⁷⁴

Tato publikace je nejobsáhlejším dílem F. M. Čapka. Jsou zde popsány dějiny tohoto krásného města z mnoha úhlů. Kniha nejen ve své době mohla posloužit jako velmi dobrý zdroj faktografických údajů.²⁷⁵ Celá první polovina knihy je napsána velmi dobře. Čapek zde popisuje historii vlastníků krumlovského hradu, poté následuje celkem přesný popis exteriéru a interiéru hradu. Ve druhé polovině knihy se autor pouští do analýzy vztahu Čechů a Němců, v těchto pasážích už často zabíhá do hlubokého „rozboru“ těchto vztahů, při kterém používá svou bohatou fantazii. Zejména ale hájí české zájmy před těmi německými. Celkově kniha působí – v kontextu počátku 20. století - jako zdařilé dílo o dějinách Českého Krumlova. Je zde spousta údajů a fakt, zejména z mladší historie, takže lze soudit, že jsou důvěryhodná a tudíž dále použitelná.

---

²⁷³ Tamtéž, s. 573.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 609.

²⁷⁵ Z novějších zpracování dějiny Českého Krumlova mj. Martin GAŽI (ed.), *Český Krumlov: od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010. Václav BŮŽEK a kol., *Historický atlas měst české republiky 11. Český Krumlov*, Praha 2003.

3. 5. Čapkovy Dějiny poštovníctví v Českých Budějovicích

F. M. Čapek sepsal v roce 1923, v pořadí již šestou knihu, která pojednávala o instituci, která sehrála v jeho životě velmi významnou roli – o poště. Věnoval se poště v Českých Budějovicích, kde strávil většinu svého života. Knihu nazval: *Dějiny poštovníctví v Českých Budějovicích od vzniku až po dnes*. I tato kniha vyšla na vlastní náklady F. M. Čapka. Rozsahem se kniha nedá řadit mezi obsáhlejší díla, činí totiž pouze 39 stran.

Čapek rozdělil svou knihu do deseti malých kapitol, ve kterých se postupně zabývá jednotlivými poštovními úřady na území města Českých Budějovic, dále se věnuje telegrafu, telefonu, telegrafnímu stavebnímu úřadu a poštovní pojezdové stanici. Na konci knihy je seznam poštovních zaměstnanců.

První a také nejrozsáhlejší část knihy se týká prvního poštovního úřadu. Dle Čapka tento úřad vznikl již v roce 1523.²⁷⁶ První zprávy o tomto úřadě se prý již vyskytovaly dříve, ale častější jsou až po zřízení poštovního spoje z Lince do Prahy, tedy v období před zvolením Ferdinanda I. českým králem.²⁷⁷ První listinně známý poštovník v Českých Budějovicích se uvádí již z roku 1533 a je jím Pavel Khaiser, jeho nástupcem byl od roku 1564 nejspíše jeho syn Jiří.²⁷⁸ F. M. Čapek poté následně vypisuje další ředitele poštovního úřadu č. 1 až po Jana Zaufa, který jím byl v době, kdy tato kniha vznikla.

V roce 1918 byla dokončena stavba nové budovy, která měla sloužit poštovní činnosti několik dalších desetiletí. Nové centrum pošty v Českých Budějovicích bylo vybudováno na Masarykově náměstí.²⁷⁹ Během let 1922 a 1923 sem byl přestěhován také telefon a telegraf, takže se konečně po dlouhých 140 letech nalézaly všechny obory v jedné budově.²⁸⁰

Čapek ve své brožuře uvádí také několik zajímavostí. Jedná se především o průměrný roční počet zásilek. Tak například u listovní pošty bylo podáno kolem dvou a

---

²⁷⁶ František Miroslav ČAPEK, *Dějiny poštovníctví v Českých Budějovicích od vzniku až po dnes*, České Budějovice 1923, s. 3.

²⁷⁷ Ferdinand I. byl korunován českým králem 24. 2. 1527.

²⁷⁸ F. M. ČAPEK, *Dějiny*, s. 3.

²⁷⁹ Dnešní náměstí Přemysla Otakara II.

²⁸⁰ F. M. ČAPEK, *Dějiny*, s. 14.

půl milionů kusů.²⁸¹ Celkový peněžní obrat činil jednu miliardu a třicet pět milionů korun.²⁸² Počátkem 30. let 20. století bylo zprostředkováno čtyři až pět milionů místních telefonických rozhovorů.²⁸³

Autor dále pokračuje v popisu zbývajících poštovních úřadů v Českých Budějovicích. Tedy poštovních úřadů č. 2, č. 3 a č. 4. Znovu zde zmiňuje jednotlivé poštmistry těchto úřadů. Následně vykládá vývoj městského telegrafu. Ten vznikl ve městě v roce 1856,²⁸⁴ jako součást trasy z Lince do Prahy. Následně byla vybudována další spojení, jako například v roce 1863 České Budějovice - Plzeň. Prvním správcem českobudějovického telegrafu byl Tomáš Fischer.²⁸⁵ Telefon byl zřízen 5. 11. 1890 v jednom domě v Biskupské ulici.²⁸⁶ Od roku 1922 sídlí v nové budově na Masarykově náměstí.

Telegrafní stavební úřad byl založen již v roce 1875. Slouží k udržování a pořizování telegrafních a telefonních sítí a příslušných zařízení.²⁸⁷ Prvním přednostou tohoto úřadu se stal Málek. Znovu jsou zde uvedeny některé zajímavosti týkající se této instituce. Například délka telegrafních vedení činila 882 km a délka místní telefonní sítě měřila 72 km.²⁸⁸ Velmi zajímavé také je, že předtím než byl tento úřad přemístěn do nově postavené budovy na Masarykově náměstí, sídlil vždy v bytech přednostů.²⁸⁹

Poslední část této knihy se týká poštovní pojezdne stanice, které je pozůstatkem bývalého poštovního pojezdného úřadu, jenž v dřívějších dobách obstarával dopravu pošty a osob do všech koutů monarchie.²⁹⁰ Dříve než se prosadily železnice, hrál tento úřad velmi důležitou roli při přepravě, ale od poloviny 19. století jsou postupně poštovní jízdy vytlačovány právě rozvíjejícími se železnicemi. Na počátku 20. století je pojezdna stanice využívána již jen pro přepravu poštovních zásilek mezi úřady zdejší pošty.²⁹¹

Na konci své knihy Čapek vypsál všechny poštovní zaměstnance, kteří pracovali v době vzniku této brožury na poštovních úřadech v Českých Budějovicích.

---

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ Tamtéž.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 20.

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 22.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 23.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 24.

²⁸⁹ Tamtéž.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 25.

²⁹¹ Tamtéž, s. 27.

Čapek při sepsání této knihy využil své zkušenosti s poštou, kterými již disponoval a především mohl čerpat z archivních pramenů, poněvadž v této době již byl správcem českobudějovického archivu. Koncepce knihy je čistě popisná. Čapek zde pouze popisuje vývoj českobudějovické pošty, nepouští se do žádného hlubšího analyzování tohoto vývoje, což je možná pro dobro této knihy, neboť u minulých knih jsme mohli spatřit, jak bujná může být jeho fantazie.

O dějinách pošty existuje několik prací. Velmi zdařilá je diplomová práce Heleny Tomáškové,²⁹² která se zabývá vývojem pošty od samotného počátku. Autorka nejprve přibližuje vývoj ve světovém měřítku a posléze se věnuje vývoji české pošty. Největší důraz, jak už název napovídá, je kladen na období po roce 1918. Další prací zaměřenou na vývoj českého poštovníctví je dílo Františka Roubíka,²⁹³ který se zabývá dějinami poštovníctví od roku 1527. Tento rok zvolil autor záměrně, neboť před tímto rokem „nejsou o poštovním spojení v nynějším užším a vlastním slova smyslu žádné zmínky v pramenech“.²⁹⁴ Poté se zabývá podrobným popisem vývoje českého poštovníctví až do počátku 18. století. Další vývoj poštovníctví, tedy 18. a 19. století, můžeme najít v práci Alexandry Špiritové.²⁹⁵

3. 6. Státní převrat v Českých Budějovicích

V roce 1929 vydal František Miroslav Čapek jednu ze svých podle mě zásadních knih. Kniha nese název: *Státní převrat v Českých Budějovicích* a čítá 182 stran. Samozřejmě i tuto knihu vydal Čapek vlastními náklady. Kniha vypráví o událostech kolem 28. října, kdy došlo k převratu a posléze ke vzniku Československého státu. Čapek se sám těchto událostí aktivně účastnil, takže v knize lze nalézt jeho barvitě příběhy, týkající se této, pro náš národ, převratné doby.

Kniha sice není rozdělena do kapitol, ale při četbě poznáte, že autor se zajímal především o 3 oblasti. Za prvé to byly samotné události kolem 28. října a slavného převratu. Poté se Čapek hodně věnoval vzniku a zejména činnosti Národního výboru

---

²⁹² Helena TOMÁŠKOVÁ, *Historický vývoj poštovníctví a ředitelství pošt a telegrafů v Praze po roce 1918 do roku 1935*. Pardubice 2010, Diplomová práce, Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta, Katedra historických věd.

²⁹³ František ROUBÍK, *K vývoji poštovníctví v Čechách v 16. – 18. století*, Sborník archivu ministerstva vnitra 10, 1937, s. 165 – 305.

²⁹⁴ F. ROUBÍK, *K vývoji poštovníctví*, s. 169.

²⁹⁵ Alexandra ŠPIRITOVÁ, *K dějinám poštovníctví v Čechách 1722 – 1918*, Praha 2007.

v Českých Budějovicích. A v neposlední řadě se zmiňuje o vzniku a vývoji samotných Českých Budějovic s důrazem na boj mezi Čechy a Němci, kde chce dokázat, že České Budějovice byly odjakživa českým městem.

V první části této knihy Čapek popisuje bezprostřední události, které se týkaly převratu 28. října 1918.²⁹⁶ Již v neděli 27. října se debatovalo o důsledcích možného míru mezi Rakouskem-Uherskem a Dohodou. Ihned v pondělí ráno, tedy 28. října, zachytil Čapek telegramem zprávu, že v Praze byla vyhlášena samostatnost. Na následujících stranách Čapek velmi barvitě popisuje situaci, která ve městě nastala, když se tato informace, s pomocí jeho samého, rozšířila mezi ostatní obyvatele. Městem se šířilo nadšení a začaly se houfovat davy lidí před veřejnými budovami. Po celém městě začaly mizet symboly rakouské moci, které byly poté nahrazeny českými prapory. Český prapor zavlál také nad radnicí, a jak poznamenal sám Čapek: „*Po staletích zatřepetala se na radnici česká vlajka a za zpěvu sladce znějící písně „Kde domov můj“ vlála vesele mezi znaky koruny české*“.²⁹⁷ Lidé byli nadšení a dávali to také velmi najevo. Neměli žádný respekt k rakouským symbolům a zbavovali se jich bez soucitu. Rakouští úředníci v čele s Mlakerem, velitelem četnictva, považovali tyto události pouze za přechodné demonstrace, které bez problému znovu potlačí.²⁹⁸

Čapek následně popisuje souboj českých úředníků s německými o nadvládu nad městem. Češi se podle Čapka museli vypořádat s mnoha těžkými úkoly, museli získat na svou stranu veškeré důležité úřady, jako například poštu, kterou ovládl sám Čapek. Nejdůležitější bylo získat radnici. Místní starosta Taschek dlouho vzdoroval českému tlaku, ale nakonec 30. října rezignoval a tím se podařilo získat i nejdůležitější instituci. Tu radostnou zprávu přišel lidu oznámit jeden z vůdců českobudějovického Národního výboru dr. August Zátka. Nepronesl žádnou slavnostní řeč, jen nadšeně vykřikl: „*Radnice je naše, České Budějovice jsou naše, navždy naše!*“.²⁹⁹ Po tomto úspěchu však bylo potřeba zajistit novou vládnoucí složku. Byla jmenována obecní správní komise, skládající se z 8 Čechů a 4 Němců.³⁰⁰ Tato komise byla v čele města až do voleb, které se konaly v červnu 1919.

---

²⁹⁶ Srovnání též *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2006, s. 463 – 465.

²⁹⁷ František Miroslav ČAPEK, *Státní převrat v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1929, s. 10.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 15.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 46.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 71.

Druhá část knihy je věnována především Národnímu výboru. Čapek se zajímá především o okolnosti vzniku a zejména činnosti tohoto výboru. Mezi hlavní představitele Národního výboru patřili dr. Zátka, dr. Hromada, prof. Zdráhal, dr. Procházka, Otakar Svoboda, Josef Träger a mnoho dalších.³⁰¹ Hlavním úkolem Národního výboru bylo zajistit nutná opatření, aby bylo zamezeno chaosu. Jednalo se především o morální pořádek a dostatek potravin pro obyvatele. Bylo vydáváno mnoho žádostí k obyvatelům. Za zmínku stojí například žádost z 3. listopadu: „*Občané jsou žádáni, aby nedbali poplašných pověstí, kolujících po okolí, ale aby byla zachována chladná mysl a důvěřováno Národnímu výboru*“.³⁰² Národní výbor organizoval také řadu manifestací. Největší se konala 10. listopadu, kdy došlo ke slavnostnímu a oficiálnímu svržení orla z vrcholu radní věže.³⁰³ Došlo také k přejmenování místního náměstí. Starý název: Kaiser-Franz-Josef-Platz byl nahrazen nejprve názvem Masarykovo náměstí a posléze na návrh Národního výboru, dostalo náměstí definitivní název: Náměstí svobody.³⁰⁴ Později došlo také na přejmenování názvů ulic. Město tak pomalu dostávalo novou tvář.

Největší poprask způsobil převrat na úrovni jazyka. Bylo potřeba zavést češtinu jako úřední jazyk na každém úřadě. Mnoho úředníků však znalo český jazyk slovem, nikoliv však písmem a někteří dokonce ani slovem.³⁰⁵ Národní výbor se velmi angažoval také při vítání vojenských útvarů, které projížděly městem. Největší událostí však byl příjezd Tomáše Garrigua Masaryka, který do města zavítal 20. prosince 1918.³⁰⁶

Němci se však nehodlali smířit s porážkou a po celých jižních Čechách bránili „svou“ svobodu. Začali si uvědomovat svůj národní, kulturní a hospodářský význam a žádali o právo na sebeurčení, které prosazoval americký prezident Wilson.³⁰⁷ Němci se obávali, že se na nich budou Češi dopouštět násilí a jiných nekalých věcí. Avšak, jak i sám Čapek napsal: „*Žádnému Němci nebyl ani vlas zkřiven na hlavě*“.³⁰⁸

---

³⁰¹ Tamtéž, s. 50-60.

³⁰² Tamtéž, s. 70.

³⁰³ Tamtéž, s. 78.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 79.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 80.

³⁰⁶ Srovnání též *Encyklopedie*, s. 94.

³⁰⁷ F. M. ČAPEK, *Státní převrat*, s. 91.

³⁰⁸ Tamtéž, s. 97

Počátkem března se začalo diskutovat o budoucnosti Národního výboru. Jeho působnost byla prodloužena do doby, než bude opatřena náležitá exekutiva a zavládnou normální poměry.³⁰⁹ Důležitým mezníkem pro dějiny Českých Budějovic jsou první obecní volby, které se konaly 15. června 1919. Těchto voleb se účastnilo 5 českých a 2 německé politické strany. Celkem bylo zvoleno 42 členů zastupitelstva, z toho bylo celých 34 Čechů, značná část těchto zástupců byli členové Národního výboru.³¹⁰ Prvním starostou byl poté zvolen Otakar Svoboda. Němci ve volbách získali pouze 8 mandátů, to jim ale nezabránilo bojovat za svůj cíl a tím bylo podle jejich mluvčího dr. Skedla: „úplné zajištění proti násilnému počestění, samosprávu německého osídlovacího území a sněm pro německou část Čech“.³¹¹ Na radnici měli jediný cíl, a to uplatnit dvojjazyčnost tohoto úřadu. Ohledně tohoto bodu se vedly dlouhé a někdy také tvrdé diskuze, ale nakonec Češi docílili svého a jediným úředním jazykem byl stanoven jazyk český. Po tomto úspěchu se Národní výbor usnesl, že zájmy českého lidu jsou již zaopatřeny, tím tedy splnil své poslání a může se rozejít.³¹²

Poslední část této knihy se ani tak netýká samotného převratu, ale hlavně událostí, které mu předcházely. Čapek zde popisuje boj mezi Čechy a Němci, který se podle něj vleče téměř od založení města. Dále zde autor popisuje postupné rozšiřování města. Vyprávění je vedeno chronologicky, tudíž končí pondělím 28. října 1918, dnem, který pro český lid znamenal nalezení dávno ztracené svobody.

Podle mého názoru je tato kniha zdařilým popisem událostí, které velmi výrazně ovlivnily vznik a vývoj Československého státu. Obsahuje mnoho autorových zážitků a pocitů, ale také spousty přepisů jednání, veřejných přednesů a dalších úředních pořízení. Právě v tomto materiálu podle mě tkví bohatství publikace. Tato svědectví mohou posloužit dalším badatelům pro hlubší pochopení atmosféry, která tehdy panovala, zejména v Českých Budějovicích.

---

³⁰⁹ Tamtéž, s. 98.

³¹⁰ Tamtéž, s. 99.

³¹¹ Tamtéž, s. 100.

³¹² Tamtéž, s. 102.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažil přiblížit životní příběh poštovního pracovníka, národopisce a historika amatéra Františka Miroslava Čapka. Jeho jednání a chování se může zdát dnešnímu člověku poněkud méně srozumitelné a někdy také nelogické. Musíme si však uvědomit, že bylo velmi ovlivněno vlastenectvím, jeho silným citem pro spravedlnost, rovnoprávnost a v neposlední řadě také bojem za svobodu. Je velká škoda, že se Čapek doposud nestal předmětem zájmu historiků, neboť vedl velmi pestrý život, který si zaslouží pozornost. Právě proto jsem se pokusil vytvořit a posléze předložit první pokus o ucelené dílo týkající se pouze Františka Miroslava Čapka. Tato má snaha byla nejvíce limitována pramennou základnou, poněvadž ve většině případů veškeré prameny vypovídají pouze o meznících v Čapkově životě. Tedy o Kubatově pomníku, zachycení zprávy o vyhlášení československého státu a národopisné činnosti v Doudlebsku.

Při tvorbě své práce jsem poznal Františka Miroslava Čapka nejen jako zarputilého a houževnatého národopisce, ale především jako bojovníka za svobodu českého lidu. Při své snaze dosáhnout vytčeného cíle musel překonat mnoho překážek, které mu život nastražil. Vždy se jim však postavil čelem a nikdy neustoupil ze své cesty.

Výzkum mi dal jasné odpovědi na hypotézy stanovené v úvodu. Co se týče první hypotézy, tak je velmi zřejmé, že Čapek stále patří do generace romantických historiků, kteří se ještě úplně neztotožnili s novými proudy v našem dějepisectví, zejména tedy s pozitivismem. Co se týče druhé hypotézy, musím říci, že zde není odpověď tak jasná jako u první hypotézy. Ve většině svých děl se věnuje spíše kulturní problematice v regionu, což vychází z jeho náklonnosti k národopisu, ale v některých pracích se zabývá také politickými dějinami.³¹³

František Miroslav Čapek pocházel z chudších poměrů, díky rodičovské podpoře a také samozřejmě své ctižádosti vystudoval a stal se učitelem. Tato práce ho ovšem moc nezaujala, až posléze se dostal na poštu. Teprve zde našel práci, která ho oslovila, a

---

³¹³ Například díla: F. M. ČAPEK, *Český Krumlov*, České Budějovice 1913, 609 s., Týž, *Státní převrat v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1929, 182 s.

tak se jí věnoval po zbytek svého života. Ve svém volném času se zabýval tím, co měl nejraději, a sice národopisem. Nejvíce se zajímal o Lišovsko, Novohradsko a především Doudlebsko. Jeho jméno je spjato především se jménem Jakuba Kubaty, rychtáře z Blat. Hlavně se zasloužil o postavení důstojného pomníku pro tohoto „hrdinu“.

Převážnou část svého života věnoval Čapek boji za svobodu českého národa. Kvůli této své snaze musel toho Čapek mnoho vytrpět, ale nikdy se nevzdal a vždy vytrval v nerovném boji. Zadostiučinění se Čapkovi dostalo po státním převratu 28. října 1918, kdy byl vyhlášen československý stát a konečně jsme získali nezávislost. Čapek se osobně účastnil oslav v Českých Budějovicích. Na sklonku svého života však musel znovu vytrpět útlak českého národa, tentokrát od nacistického Německa.

Část mé práce je věnována Čapkově literární činnosti. Byl velmi aktivní spisovatel, převážně se věnoval tématům, která byla spjatá s jeho rodným Jihočeským krajem. Jeho nejvýznamnějším dílem byla jeho literární prvotina z počátku 20. století: „*Rychtář Jakub Kubata dal svou hlavu za Blata*“. Čapek se stal velkým obdivovatelem a zastáncem Kubaty. Postupem času se s ním ztotožnil natolik, že se v jednom dopise podepsal jako ČapekKubata.³¹⁴ Považoval ho totiž za bojovníka za práva blatských sedláků, který se nebál pro svou věc obětovat svůj vlastní život.

Literární tvorba Františka Miroslava Čapka se převážně zabývá dějinami Doudlebského kraje. Svými díly výborně přispěl k poznání bohaté minulosti tohoto území. Většinu jeho děl lze najít ve vědecké knihovně v Českých Budějovicích. Bohužel zde, ale nejsou všechny práce. Některé práce dokonce nešlo vůbec nikde dohledat a případně do nich nahlédnout.³¹⁵

Čapek byl jedním z mnoha historiků, kteří většinu svého života věnovali bádání o historii jihočeského regionu. Pro tuto svou vášeň obětoval také mnoho ze svých finančních či materiálních prostředků. Pozornost by si zasloužila celá řada dalších regionálních historiků. Snad se tedy v budoucnu dočkají svého zpracování také další, méně známí historikové.

---

³¹⁴ Soukromý archiv dr. Jana Šimánka, Pozůstalost Josefa Burdy – Šejhla (1864 – 1941) z Doudleb č. 10, F. M. Čapek Josefu Burdovi – Šejhlovi , 20. 8. 1905.

³¹⁵ Jedná se o díla: F. M. ČAPEK, *Besednice*. Týž, *Ruský car Alexandr I. českým oráčem*, jejichž osud je nejasný, nejsou zjištělná ani bližší nakladatelské údaje o jejich případném vydání.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Prameny archivní

Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha

Fond F. M. Čapek (celý fond)

Fond A. Heyduk (korespondence)

Fond F. S. Frabša (korespondence)

Fond Č. Zíbrt (korespondence)

Státní oblastní archiv Třeboň

Fond Sběrka matrik Jihočeského kraje - matriky narozených a zemřelých (užito webových stránek <http://digi.ceskearchivy.cz/>)

Fond Základní škola Lišov (výkaz docházky a prospěchu)

Státní okresní archiv České Budějovice

Fond Zátkovo reálné gymnázium České Budějovice (vysvědčení F. M. Čapka)

Fond F. M. Čapek (celý fond)

Státní okresní archiv Písek

Fond Reálka Písek (vysvědčení F. M. Čapka)

Jihočeské muzeum

Fond F. M. Čapek (celý fond)

Soukromý archiv dr. Jana Šimánka

Pozůstalost Josefa Burdy – Šejhla (1864 – 1941) z Doudleb č. 10

Magistrát města Českých Budějovic

Matrika narozených (rodina Čapkova)

Dílo Františka Miroslava Čapka

- Dějiny poštovníctví od vzniku až podnes*, České Budějovice 1923.
Doudlebsko. Děj a paměti bývalé župy Dúdlebské. České Budějovice 1902.
Rychtář Kubata dal hlavu za Blata, České Budějovice 1901.
Státní převrat v Českých Budějovicích, České Budějovice 1929.
Vzácná památka v jihočeském Doudlebsku, České Budějovice 1933.
Český Krumlov, České Budějovice 1913.
Znak města Českých Budějovic, České Budějovice 1921.
Feuilleton. Vzpomínky ze života, Jihočeské listy, 28. ledna 1933.

Encyklopedie a lexikony

- Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2006².
Historický Lexikon obcí České republiky 1869-2005 I., Praha 2006.

Literatura

- BARTOŠ Josef - SCHULZ Jindřich - TRAPL Miloš, *Regionální dějiny: Pojetí, poslání, metodika*, Olomouc 2004.
BĚLOHLÁVKOVÁ Ema, *Jihočeský doudlebský kraj*, České Budějovice 1963.
BLÜML Josef - BLÜMLOVÁ Dagmar - JIROUŠEK Bohumil a kol., *Jihočeši v české historické vědě*, České Budějovice 1999.
BLÜMLOVÁ Dagmar (ed.), *Čeněk Zíbrt a kulturní historie: studie a materiály*, České Budějovice 2003.
BÖHNEL Miroslav Bedřich, *Klostermann na Blatech*, Vzlet, únor 1918, s. 68 - 70.
BOUCHAL František Václav, *Feuilleton. František Miroslav Čapek (K padesátým narozeninám)*, Jihočeské listy, 20. ledna 1923.
BRANIŠ Josef, *Osídlení Doudlebska*, Praha 1911.
BRENNER Christiane, „Zwischen Ost und West“: *Tschechische politische Diskurse 1945-1948*, München 2009.
BŮŽEK Václav, *Region v historickém diskursu*, Jihočeský sborník historický 72, 2003, s. 5 - 13.

- BŮŽEK Václav a kol., *Historický atlas měst české republiky 11. Český Krumlov*, Praha 2003.
- Dal rychtář Kubata vsutku hlavu za Blata?*, Budivoj, 19. srpna 1904.
- FLEGL Michal, *Čeští učitelé a regionální dějepisectví na přelomu 19. a 20. století*, Sborník historický 27, 1980, s. 91 - 135.
- GALANDAUER Jan, *T. G. Masaryk a vznik ČSR*, Praha 1988.
- GAŽI Martin (ed.), *Český Krumlov: od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010.
- GEBHART Jan – KUKLÍK Jan, *Velké dějiny zemí Koruny české XV. a*, Praha 2006.
- GEBHART Jan – KUKLÍK Jan, *Velké dějiny zemí Koruny české XV. b*, Praha 2007.
- JIROUŠEK Bohumil - BLÜML Josef - BLÜMLOVÁ Dagmar (edd.), *Jaroslav Goll a jeho žáci*, České Budějovice 2005.
- KÁRNÍK Zdeněk, *Malé dějiny československé 1867-1939*, Praha 2007.
- KLIMEK Antonín, *Velké dějiny zemí Koruny české XIII.*, Praha 2000.
- KLIMEK Antonín – HOFMAN Petr, *Velké dějiny zemí Koruny české XIV.*, Praha 2002.
- Konec sporu o Kubatu, Kubatova osoba prokázána*, Jihočeské listy, 30. srpna 1905.
- KOVÁŘ Daniel, *Hlavní snahy Františka Miroslava Čapka směřovaly k poznání jihočeského venkova*, Českobudějovicko, 28. února 1996.
- K ustanovení kandidatur v jižních Čechách*, Jihočeské listy, 27. března 1907.
- KUTNAR František - MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha 1997.
- KVAČEK Robert, *První světová válka a česká otázka*, Praha 2003.
- Na paměť prvního českého vítězství*, Hlas lidu, 22. 11. 1906.
- NAVRÁTIL Ivo (ed.), *J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době, Z České ráje a Podkrkonoší - supplementum 2*, Semily 1996.
- PÁNEK Jaroslav - PROCHÁZKOVÁ Eva (edd.), *Regionální vlastivědná periodika a jejich místo v historiografii*, Vlašim 2012.
- PECHA Miloslav, *Státní převrat v říjnu 1918 v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1999.
- PICHLÍK Karel, *Bez legend*, Praha 1991.
- Prastrýc Miroslav byl nóbl člověk, vzpomíná František Josef Čapek*, Českobudějovicko, 24. října 1998.

ROUBÍK František, *K vývoji poštovníctví v Čechách v 16. - 18. století*, Sborník archivu ministerstva vnitra 10, 1937, s. 165 - 305.

ROUBÍK František, *Padesát let české vlastivědy*, Časopis Společnosti přátel starožitností československých 48, 1940, č. 1, s. 3 - 29.

SKÁLA Karel, *František Miroslav Čapek - Kubata*, Kubatův kraj, září 1938, s. 5.

SLÁMA Jiří, *Slavníkovci - významná či okrajová záležitost českých dějin 10. století*, Archeologické rozhledy 47, 1995, s. 182 - 224.

Slavnost odhalení desky na pomníku padlých města Lišova legionáři Janu Bohoňkovi, Jihočeské listy, 2. srpna 1938.

SMITKA František, *Feuilleton. K šedesátce spisovatele Františka Miroslava Čapka*, Jihočeské listy, 25. ledna 1933.

SOUKUP Lubomír, *Písně z Doudlebska*, České Budějovice 1986.

Spor o Jakuba Kubatu, Budivoj, 15. května 1903.

STERNECK Tomáš, *Mezi měšťany a šlechtou: dějiny rodu Daublebských ze Sternecku*, Brno 2009.

ŠAFRÁNEK Jan, *Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769 - 1895: příspěvek k dějinám českého školství*, Praha 1897.

ŠIMÁK Josef Vítězslav, *O stavu a úkolech české vlastivědy*, Časopis Společnosti přátel starožitností československých 37, 1929, č. 1, s. 1 - 11.

ŠPIRITOVÁ Alexandra, *K dějinám poštovníctví v Čechách 1722 - 1918*, Praha 2007.

ŠVESTKA Karel, *Odhalení pamětní desky Jiřího Bílka z Bilemberka v Českém Krumlově*, Národní politika 1934, č. 153.

TOMÁŠKOVÁ Helena, *Historický vývoj poštovníctví a ředitelství pošt a telegrafů v Praze po roce 1918 do roku 1935*, Diplomová práce, Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta, Katedra historických věd, Pardubice 2010.

TŘEŠTÍK Dušan, *Mýty kmene Čechů*, Praha 2003.

VOREL Petr, *Základy historické regionalistiky*, Pardubice 2005.

Zemřel František Miroslav Čapek, Svobodné slovo, 5. března 1946.

Internetové zdroje

<http://www.czechkid.cz/si1120.html>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Li%C5%A1ov>

http://www.mistopisy.cz/historie_lisov_5438.html

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/\\$File/13011203.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/00002BD91A/$File/13011203.pdf)
http://www.lisov.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=133
<http://www.zamek-hluboka.eu/legendy-a-zajimavosti/kubata-dal-hlavu-za-blata/>
<http://www.doudleby.com/>
http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_jibibi.xml
<http://www.hotelklor.com/okoli-hotelu/capkuv-most-nad-malsi-13.html>
<http://digi.ceskearchivy.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Stržení orla z poštovní budovy číslo 374 na náměstí F. M. Čapkem

Zdroj: Soukromý archiv Jana Šimánka, Pozůstalost J. Burdy – Šejhla (1864 – 1941)
z Doudleb č. 10.

Příloha č. 2 „Menšíkova chalupa“ Straňany č. 21, kterou měl pronajatou F. M. Čapek v roce 1934

Zdroj: Soukromý archiv Jana Šimánka, Pozůstalost J. Burdy – Šejhla (1864 – 1941)
z Doudleb č. 10.

Příloha č. 3 Slavnostní otevření mostu v Doudlebech v roce 1929

Zdroj: Soukromý archiv Jana Šimánka, Pozůstalost J. Burdy – Šejhla (1864 – 1941)
z Doudleb č. 10.

Příloha č. 4 Kubatův pomník

Zdroj: <http://zputimi.webz.cz/cimbura/Cimbura.html>

Příloha č. 5 F. M. Čapek při slavnostním otevření mostu v Doudlebech v roce 1929

Zdroj: Soukromý archiv Jana Šimánka, Pozůstalost J. Burdy – Šejhla (1864 – 1941)
z Doudleb č. 10.

Příloha č. 6 F. M. Čapek s přáteli v Doudlebech v roce 1934

Zdroj: Soukromý archiv Jana Šimánka, Pozůstalost J. Burdy – Šejhla (1864 – 1941)
z Doudleb č. 10.

Příloha č. 7 Řeč F. M. Čapka 24. srpna 1929 u pomníku Kubaty

Zdroj: Literární archiv Památníků národního písemnictví Praha, fond F. M. Čapek,
pohlednice.

Příloha č. 8 Slavnostní řeč F. M. Čapka u pomníku Kubaty 24. srpna 1929

Zdroj: LA PNP Praha, fond F. M. Čapek, pohlednice.

Příloha č. 9 Pozvánka na Kubatovský ples

Zdroj: LA PNP Praha, fond F. M. Čapek, pohlednice.

Příloha č. 10 Snímek z oslav Jakuba Kubaty z roku 1902

Zdroj: LA PNP Praha, fond F. M. Čapek.

Příloha č. 11 Rodinný hrob na hřbitově svaté Otýlie v Českých Budějovicích

Zdroj: vlastní

Příloha č. 12 Kompletní literární tvorba F. M. Čapka

Zdroj:

Státní okresní archiv Český Budějovice, fond F. M. Čapek, bibliografie Františka Miroslava Čapka.

Karel PLETZER, *Historické drobnosti Jihočeského kraje Českobudějovicko. K 20. výročí úmrtí Františka Miroslava Čapka*, Výběr 1966, s. 35 – 36.

Přílohy

Příloha č. 1 Stržení orla z poštovní budovy číslo 374 na náměstí F. M. Čapkem

Příloha č. 2 „Menšíkova chalupa“ Straňany č. 21, kterou měl pronajatou F. M. Čapek v roce 1934

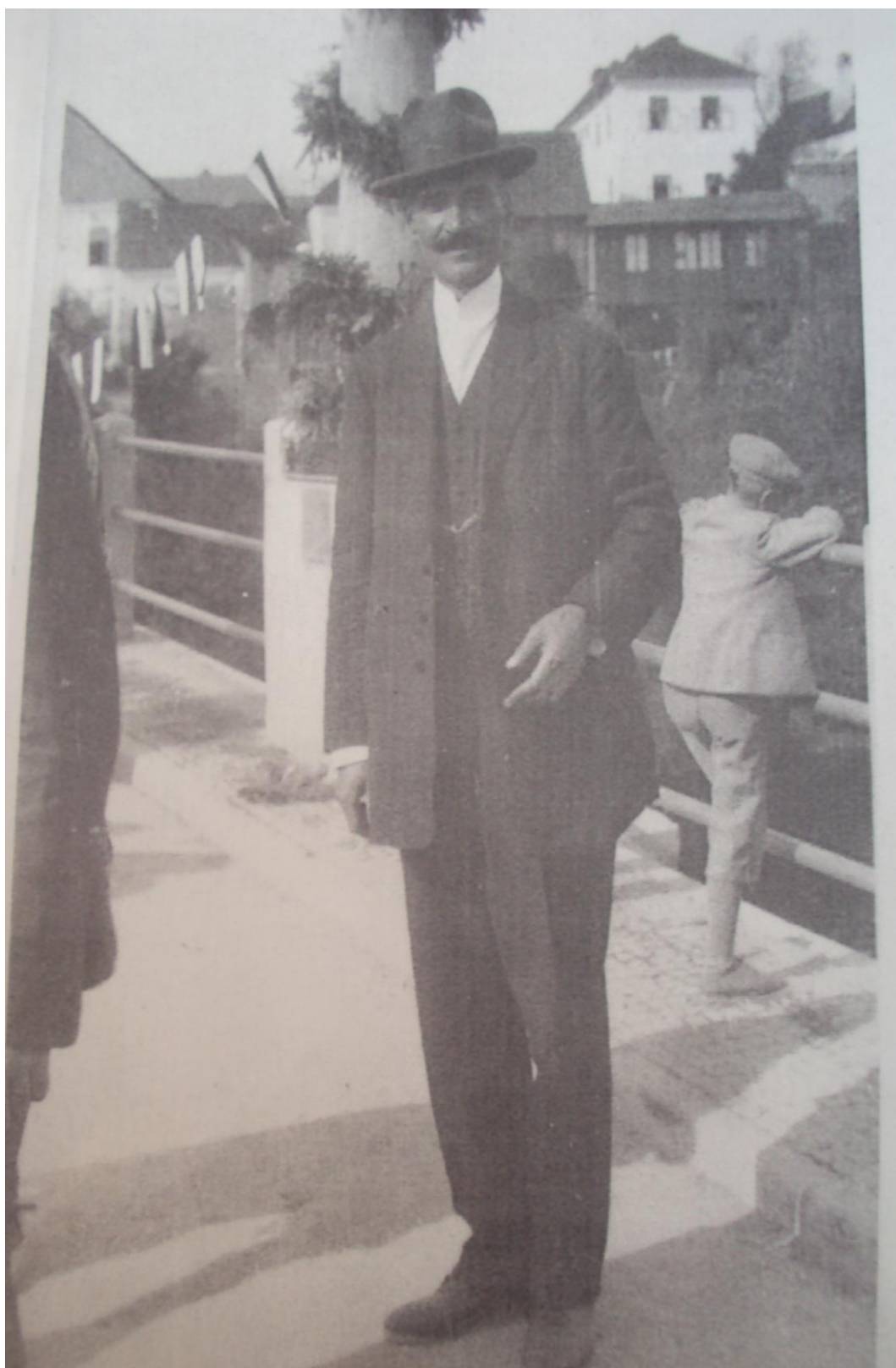
Příloha č. 3 Slavnostní otevření mostu v Doudlebech v roce 1929

Příloha č. 4 Kubatův pomník

Příloha č. 5 F. M. Čapek při slavnostním otevření mostu v Doudlebech v roce 1929

Příloha č. 6 F. M. Čapek s přáteli v Doudlebech v roce 1934

Příloha č. 7 Řeč F. M. Čapka 24. srpna 1929 u pomníku Kubaty

Příloha č. 10 Snímek z oslav Jakuba Kubaty z roku 1902

Příloha č. 11 Rodinný hrob na hřbitově svaté Otýlie v Českých Budějovicích

Příloha č. 12 Kompletní literární tvorba F. M. Čapka

- František Miroslav ČAPEK, *Rychtář Jakub Kubata dal hlavu za Blata*, České Budějovice 1901, 170 s.
- Týž, *Doudlebsko*, České Budějovice 1902, 32 s.
- Týž, *Šimon Lomnický z Budče*, České Budějovice 1908, 26 s.
- Týž, *Kašpar Zdeněk Kaplír ze Sulevic*, České Budějovice 1911, 45 s.
- Týž, *Český Krumlov*, České Budějovice 1913, 609 s.
- Týž, *Znak města Českých Budějovic*, České Budějovice 1921, 8 s.
- Týž, *Dějiny poštovníctví v Českých Budějovic od vzniku až po dnes*, České Budějovice 1923, 39 s.
- Týž, *Trocnov*, České Budějovice 1924, 45 s.
- Týž, *Josef Kajetán Tyl v Českých Budějovicích*, České Budějovice, 1926, 5 s.
- Týž, *Státní převrat v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1929, 182 s.
- Týž, *Vzácná památka v jihočeském Doudlebsku*, České Budějovice 1933, 140 s.
- Týž, *O původu a pojmenování Lišova*, s. 111- 129, in: Václav Vašek, *Historie kraje lišovského*, Praha – Strakonice 1941, 483 s.
- Týž, *Besednice*, data nezjištěna.
- Týž, *Ruský car Alexandr I. českým oráčem*, data nezjištěna.